(సంపుటి - III)

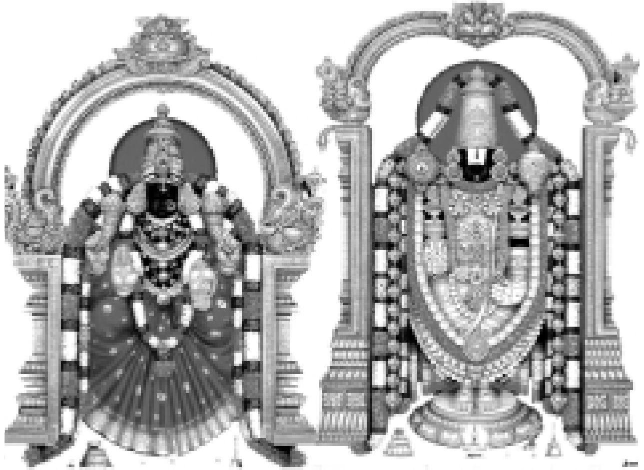

హరినే అడుగరో ఆమాట

ఇది

అన్నమయ్య, పెదతిరుమలయ్య, చిన తిరుమలయ్య

సంకీర్తనలకు అమరవాది భావపరిమళం

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు

హరి సేవకే వేంకటేశ మకుటం

అన్నమయ్య, పెద తిరుమలయ్య, చిన తిరుమలయ్య సంకీర్తనలకు

భావ పరిమళం

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

M.Tech.

హరి సేవకే వేంకటేశ మకుటం
(సంపుటి - III)

మొదటి ప్రచురణ
మే 2014

రచన
అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

వెల : **అమూల్యం**

ప్రతులకు :
ఫ్లాట్ నెం. 5, ప్లాట్ నెం. 61, సిద్ధార్థ నగర్,
హైదరాబాద్ - 38. ఫోన్ : 093930 21360

డి.టి.పి. ప్రింటింగ్ :
కె.వి.ఆర్.
98495 79345

అంకితము

మా తండ్రి, తాత, ముత్తాతలు, భార్యాసమేతులుగా శ్రీపతి పాదపద్మాలు పొందెదరు గాక

సీ॥ ప్రపితామహుడు నాకు పరగె మృత్యుంజయ
సోమయాజులుగారు చొక్కెముక్తి
దివికి సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులుంగారు
మా తాత వడిజేరె మహిని వీడి
చదివించు గతిలేక సంతబేహారియై
రామకృష్ణుడు తండ్రి లక్షలెన్నె
ఎంటెక్కు చదివియు ఇంకొక వ్యాపారి-
గామారి గడియించి కంటికీర్తి

ఆ.వె॥ రోగమొచ్చి బ్రతుకు రోతయై కుందితిన్
వేంకటేశుడేలె పెన్నిధాయె
కవితవ్రాయ నేర్పె ఘనమైన యీకృతి
అంకితమ్ము పెద్దలందరికిని.

హరినే అడుగరో ఆమాట

(సంపుటి - III)

భావ దర్పణము

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	కీర్తన వివరము	సంపుటము/సంఖ్య	పేజి
1.	అంతరంగములోనున్నహరియే	XV/382 (పె.అ)	33
2.	అందులోనె వున్నవాడు ఆది మూరితి	XV/133 (పె.అ)	51
3.	అనుచులోకములెల్లనదె జయవెట్టేరు	II/111	3
4.	అనుమానపు బ్రతుకదిరోతా	I/26	5
5.	అన్నిటికి మూలము శ్రీహరి	XV/295 (పె.అ)	23
6.	ఇందరికంటె నెక్కుడు యెంచగ	XV/425 (పె.అ)	38
7.	ఇందుకుధ్రువాదులిటుసాక్షి	IV/410	17
8.	ఇందుకేది వుపాయమో	IV/150	21
9.	ఇందునందు నెంచభేదమెంతైన	XV/153 (పె.అ)	36
10.	ఇటువంటివారలనెట్టు	XV/378 (పె.అ)	26
11.	ఇట్టివాడవు సులభమెట్లా	II/311	22
12.	ఈకెకు నీకు దగు నీడుజోడు		25
13.	ఎంత దవ్వయిననేమి		32
14.	ఎంతలేదు లోకము యిచ్చేది	XV/150 (పె.అ)	39
15.	ఎటులబుట్టించితోనీవె	X/45 (పె.అ)	50
16.	ఎవ్వరికియెవ్వరయ్యేరు	II/304	10
17.	ఏమిసేయుదుము నింక	II/11	14
18.	ఐనాగాని నేనోపినంత నిన్ను	XV/349 (పె.అ)	45
19.	ఒకటిపై నొకటి		35
20.	కన్నవిన్నవారెల్లా కాకుసేయరా	III/90	6
21.	కామక్రోధవికారజలధికి	XV/458 (పె.అ)	24
22.	కాయపండుసేయబోతే	XV/127 (పె.అ)	34
23.	కావగనీకేపోదు కరుణానిధివిగాన	IV/379	12

24.	కొలువైతానల్లవాడే	IV/163	9
25.	కొసరి కొసరియిక గోరగ	IV/15	16
26.	ఘనసంసారులకెల్ల కర్మమై	XV/210 (పె.అ)	37
27.	ఘనసుఖము జీవుడెఱగడు	XV/463 (పె.అ)	31
28.	ఘనుడు దానేకాక కలరా		41
29.	జ్ఞానంబొకటే జగమున	IV/231	19
30.	చతురుడవన్నిటాను జనార్దనా	XV/239 (పె.అ)	46
31.	చెప్పేనామాటవినుచిత్తము	X/12 (చి.అ)	42
32.	జగతివైశాఖశుద్ధచతుర్దశి	IV/285	4
33.	జగదీశ్వరుని లీలాచక్రము	X/47 (చి.తి)	48
34.	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యదైవమవు	X/37 (చి.అ)	52
35.	తోటకూరగొంగలాల	X/53 (చి.అ)	44
36.	దైవము చేసినసేత తప్పించ	XV/360 (పె.అ)	30
37.	నమ్మినదొకటేనాకు నీ శరణ్యము	II/74	11
38.	నాటికినాడు గొత్త నేటికి నేడు గొత్త	II/85	18
39.	నానా మహిమల శ్రీనారసింహము	XV/119 (పె.అ)	27
40.	నీవు చేసినపనులు నీకేచెల్లిగాక	XV/346 (పె.అ)	49
41.	పోరాకపోయి తలపున		29
42.	బలవంతుడవు నీవు పట్టినదెల్లా	XV/5 (పె.అ)	43
43.	మహినింతటివారువో మనవారు	I/462	2
44.	మాకునేమీ బనిగాదు మరి	IV/245	1
45.	మునులాల జనులాల ముంచిన	XV/192 (పె.అ)	28
46.	మెచ్చుల దంపతులాల మీరే	III/438	15
47.	మేలేమి కీడేమి మించిన	X/48 (చి.అ)	47
48.	వాసుదేవ నీవు నెలవరివి	IV/145	20
49.	విచారించుకొనేవారు	IV/30	13
50.	సులభుడీతడిదివో	IV/275	7
51.	హరికి లంకిణీహంతకంతరమిట్టిది	IV/145	8
52.	హితవిదెతెలుసుకొమ్మీ	X/9 (చి.అ)	40

ప్రార్థన

కం॥ శ్రీకాంతుని కీర్తించుట-
కే కద! యీ జీవనంబు క్రీడించుటకా?
మాకేల కీర్తి, సిరులును
మాకీ హరిసేవ చాలు మన్నన యిదియే.

ఉ॥ చేకొని వేంకటేశ్వరుని సేవగకైతలు చెప్పినారహో!!
ఆకడతాళ్ళపాక కవులైన మహాత్ములు అన్నమయ్యకున్
సోకగు పుత్రపౌత్రులతిసొంపుగ ఆమకుటంబుతోడనే
శ్రీకరువేంకటేశ్వరుని సేవతరించిరి మాకు భాగ్యమై.

ఆ.వె॥ భావపరిమళంబు పరిఢవిల్లుచునుండ
తాళ్ళపాక కవులు తలలువూప
నేటివారి కొరకు నీటుగ జెప్పెద
చదివి దీనిమెచ్చ సంతసింతు.

తే.గీ॥ మొదట శృంగార కవితలు ముగ్గురున్ను
చెప్పినవి ఎన్నుకొంటిని చెలువమొప్ప
ఆర్తితీరక అధ్యాత్మ కీర్తనముల
జెప్పితరియింతు వేంకటశిఖరవాస!

చం॥ సరసుడు వీడు శ్రీవిభుడు జన్మల భాగ్యప్రదాత తానెయౌ
తిరుమల చేరియొక్కపరిదీవెనలందుము మంచిదారిరా
పరిమితమైన జీవితము బాధ్యత తీరదు చావుదాక,నా
తెరవును మీరు చేకొనుడుదేనికి శంకలు నమ్ముడీహరిన్.

సీ॥ హరిసేవకే వేంకటాధిపు మకుటమ్ము
చేబూనికైతలు చెప్పినారు
అన్నమయ్య, అతనికాపుదౌ మనుమండు,
సుతుడు అదేబాట జొచ్చినారు
తాళ్ళపాక కవులు తరియించుటే కాదు,
మనబోంట్లకును ముక్తి మార్గమదిరి
కొడుకులన్నను తండ్రి కోర్కె దీర్చెడివారె
కొరివిబెట్టుటకేమి కొయ్యచాలు

ఆ.వె॥ అచ్చతెనుగు కవిత అవగతమగుటకు
నేటితరమువారి నేర్పు మితము
భావపరిమళంబు భక్తితో జెప్పితిన్
దిక్కునాకు నీవె తిరుమలేశ!

తరళము :
తరతరాలుగ శ్రీనివాసుని తాతతండ్రులు మన్మడున్
కొలుచుటే అపురూపమందురు గొప్పదీక్షగ కైతలన్
విలువతగ్గక కీర్తనంబులు వేంకటామకుటంబుతో
చెలువమొప్పగ చెప్పిరందుకె చేరి బొందిరి మోక్షమున్.

కం॥ హరిసేవకె యీ దేహము
హరిజేరని జన్మయేల అది వ్యర్థమురా
హరిజెప్పని చదువెందుకు?
హరిగొల్వని చేతులేల హత్యలకొరకా?

మ॥ ఇదియే చక్కటి బాటరా కొలువనై ఈశున్ జగన్మోహనున్
పదిలంబైనది పెద్దలెందరొ ఇదే బాటంది వైకుంఠమున్
ముదమొప్పన్ గడియించిరయ్య వినుడీ ముద్దార నాకున్ హరే
అదిగో ఈ మకుటంబెరక్షయనుచున్ అందింతు మీకీ కృతిన్.

ముందుమాట

శ్రీవేంకటేశ్వర అనే మకుటంతో 32000 కీర్తనలు చెప్పిన ఘనుడు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులవారు. రమారమి 75 సంవత్సరాలు ఆ యజ్ఞం నిర్వహించారాయన. ఆయన కీర్తన వినని శ్రీహరిభక్తుడు వుండడు. మన దురదృష్టంకొద్దీ 20 వేల కీర్తనలు లభ్యంకాలేదు.

ఆయన తదనంతరం వారి సుపుత్రుడు పెదతిరుమలాచార్యులవారు తండ్రిమాట ప్రకారం అదే మకుటంతో తానూ అనేక కీర్తనలు చెప్పారు. అంతేకాదు తాతగారివద్దనే పెరిగి ఆయన వారసత్వంగా సాహిత్య పరిమళం అందుకొన్న ఒక సుపుత్రుని కన్నాడు. ఆయనే చినతిరుమలాచార్యులవారు. ఆయనా తాతగారివలె కీర్తనలు చెప్పి తిరుమలేశుని సేవించారు. కొడుకుల కవితా శైలి పరంపరగా సాగింది. ఇదివరలో అన్నమయ్య – అనుయాయులు అనే పేరుతో అన్నమయ్య భక్తి కీర్తనలు, పెదతిరుమలయ్యవి శృంగార కీర్తనలు, చినతిరుమలయ్యవి వైరాగ్య కీర్తనలను పరిచయం చేసే భాగ్యం ఆ తిరుమలేశుడు నాకు కల్పించాడు. దానిని టి.టి.డి. వారు ముద్రిస్తున్నారంటే, నా జన్మ చరితార్థమైనదని భావిస్తున్నాను.

నేడు అదే స్ఫూర్తితో వారి ముగ్గురి శృంగార కీర్తనలకు భావదర్పణము అందిద్దామనే తలంపు ఆ స్వామే నాకు

కలిగించాడు. దాని ఫలితమే ఈ నా ప్రయత్నం. ఇదే కోవలో భక్తి, వైరాగ్య కీర్తనలు చెప్పాలని నా ఆకాంక్ష. ఆపైన శ్రీనివాసుని దయ నా ప్రాప్తము.

నా భావన యేమంటే ముగ్గురిలోనూ పెదతిరుమలయ్య కవిత కొంచెం అధిక శ్రమపడునట్లు చేస్తుంది. అన్నమయ్య కవిత అలవోకగా వుంటుంది. కాకపోతే మనబోటి నవీన యుగమువారికి అన్నమయ్య కవిత కష్టమే. నాచేత తిరుమలనాథుడు చెప్పించిన దీనినాస్వాదించండి. నేను వాడిన భాష తేలికపాటిదే అవటంవల్ల మీకు నచ్చుతుందని ఆశిస్తాను.

పెదతిరుమలయ్య భార్య తిరుమలాంబ. ఈయన భగవద్గీతను తెలుగు వచనముగా చెప్పాడట. హరివంశాన్ని ద్విపద కావ్యంగా రచించాడట. రెండవది నేడు లభ్యమగుటలేదు. ఆయన "సంకీర్తనా లక్షణము" అనే గ్రంథమునకు వాఖ్య రచించినట్లు చినతిరుమలాచార్యులవారు పేర్కొనినాడు. ఈయనకు అనేక బిరుదులున్నాయట. వేదాంతాచార్య, కవితార్కిక కేసరివంటివి సుప్రసిద్ధములు.

ఆ దంపతుల సుపుత్రుడే చినతిరుమలాచార్యులవారు. ఈయనకు అష్టభాషా చక్రవర్తి అని బిరుదున్నది. తన తాతగారు అన్నమాచార్యుల శిక్షణలో పెరిగిన చిన తిరుమలయ్య తాతగారి కీర్తనలు జీర్ణించుకొని పెద్దవాడైనాడు. సంగీత సాహిత్యాలు

రెండిటిలోనూ దిట్ట. ఈయన నేటి గుంటూరు సమీపమునగల మంగళగిరి నరసింహస్వామిని దరించినట్లు ఒక శాసనముద్వారా తెలియవచ్చుచున్నది. ఈయన కీర్తనలద్వారా నేటి చిత్తూరు, అనంతపురం, కడప, కర్నూలు, నెల్లూరు జిల్లాలోకూడా విశిష్టాద్వైతమత ప్రచారానికై దర్శించి పెక్కు అర్చావతారములను చినతిరుమలయ్య దర్శించి కీర్తనలు చెప్పినాడు. అలమేలుమంగాపురంలోని పెక్కు జీర్ణమైన ఆలయములను పునరుద్ధరించినాడు.

“హరి సేవకే వేంకటేశ మకుటం” అనే ఈ నా రచనలో మొదటి రెండవ సంపుటములలో శృంగార కీర్తనలు మూడు నాలుగు సంపుటములలో వైరాగ్య కీర్తనలు ఐదు, ఆరవ సంపుటములలో భక్తి కీర్తనలు చెప్పాలని నా ఆకాంక్ష. ఆపైన తిరుమలేశుని దయ నా ప్రాప్తము. తాత తండ్రి మనుమడి కవితా ఒరవడి పాఠకుల మన్నన అందుకొనేట్లు ఏడుకొండలయ్య దీవెనలకు ఆశపడుతున్నాను. లేకున్న ఇంత బృహత్ ప్రయత్నం నెరవేరేనా?

తండ్రుల దీక్షను తనయులు కొనసాగించటము ఈ నవీన కాలంలో తండ్రుల మాటవినే పుత్రరత్నాలే, రత్నాలవలె అల్పసంఖ్యలో వున్నారు. ఇక తండ్రి దీక్ష తమకేం పని అనుకోవడంలో ఆశ్చర్యమేముంది? కాని పెద తిరుమలయ్య వంటి కొడుకులు, చినతిరుమలయ్యవంటి మనుమలువున్న

అన్నమయ్యలు నేటియుగంలో కానరారు. అందుకే నాఈ భగవత్సేవకు ఈ పేరు సరిపోతుందని భావిస్తాను.

ఇందులో 50 కీర్తనల సంపుటమునొకదానిని ఆడియో సి.డి.గా వెలువరించాలని నా ఆకాంక్ష. నా మిత్రులు విన్నకోట మురళీకృష్ణగారి సహకారంతో నా కోరిక తీరుతుందని నా ఆశ.

నా ఇతర రచనలన్నీ భగవద్సేవాభాగమే. అవన్నీ Google Site లో geetadeeksha.com లో లభ్యమవుతాయి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి సదా కృతజ్ఞుడను

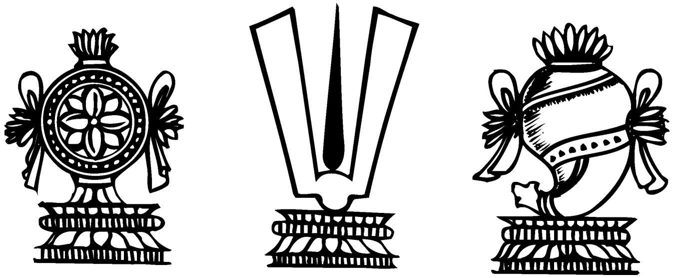

సంఖ్య : IV/245 పుట: 164 రాగం : **ఆహిరి**

1 మాకు నేమీఁ బనిగాదు మరి యేమిగలిగినా
శ్రీకాంతు నడుగరో చిత్రగుప్తులాల ॥పల్లవి॥

ధరణీశుపసులకుఁ దగు బందె లేదట
హరిదాసులకుఁ బాప మంటునా మరి
సరిఁ జక్రపుడాగు లిచ్చుటఁ జూచుకోరో మీరు
అరసి, మీఁదటిమాట లాతని నడుగరో ॥మాకు॥

లావరి మన్ననపాత్రులకు వెట్టి లేదట
కావింప వైష్ణవులకుఁ గర్మ మున్నదా
దేవునిలాంఛన మిదె తిరుమణి చూచుకోరో
ఆవల నేమిగల్లాను అతని నడుగరో ॥మాకు॥

సతి రాణివాసమైతే జాతికుల మెంచరట
హిత శరణాగతుల కేది జాతి
తతి శ్రీవేంకటపతిదాస్య మిది చూచుకోరో
యితవై మరేమిగల్లా నీతని నడుగరో ॥మాకు॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో చిత్రగుప్తునికి ఆతని ఆజ్ఞానువర్తనులైన అతని బంట్లకు ఈ నా హెచ్చురిక వినండి అని చెబుతున్నారు. మా కర్మలతోకాని, వాటి ఫలములతోకాని మాకెటువంటి పనిలేదు. మేము శ్రీకాంతుని దాసులము. మీరేమన్నా అడగాలనుకొంటే వెళ్ళి ఆయన్ని అడుక్కోండి. అనవసరంగా మా జోలికి రాకండి. హరిదాసులతో పేచీ మీకు తగదు. అయినా మీరెంత తెలివితక్కువ వాళ్ళయా. దేశమునేలే రాజుగారి స్వంత పశువులను బందెలదొడ్డిలో పెట్టగల మొగాడెవ్వరయ్యా? మరి హరిదాసులకు పాపమంటుతుందని యెట్లా అనుకుంటారయ్యా? మా భుజకీర్తులైన శంఖ చక్రముద్రలు మీకు కనపడటంలేదా? సరే, ఇప్పుడు చూశారుకదా! ఇక వెళ్ళి ఆయననడగండి యేమి చెయ్యాలని. బలవంతుడైన వూరిపెద్ద మన్ననకు పాత్రుడైనవానికి వెట్టిచాకిరి చేయటం అనే శిక్ష వుండనే వుండదు. మరి నిష్కామ కర్మలనాచరించే వైష్ణవులకు కర్మఫలమెట్లా వస్తుందయ్యా? నేను వైష్ణవుడనని ఈ నా నుదుటునున్న తిరుమణి (పంగనామము) చూసుకోండయ్యా. ఆపైన యేమి కావలెనన్నా, ఆయననడగండి. రాణివాసములోనున్న రాణిగారి చెలికత్తెలను కులమేమిటి జాతియేమిటి అని యెవ్వరూ అడగరు. హరి శరణాగతులకు జాతి పట్టింపు వుంటుందా? మేము శ్రీవేంకటపతి భృత్యులమయ్యా! ఇక మీద యేమికావాలన్నా వెళ్ళి ఆయననడుక్కోండి.

★ **ఏమిగల్లాను** – ఏమి కలిగినా ★ **లావరి** – మోతుబరి

సంఖ్య : I/462 పుట: 310 రాగం : **రామక్రియ**

2 మహి నింతటివారువో మనవారు
బహుమహిమలవీరు ప్రపన్నులు ॥పల్లవి॥

జయమంది జననపుజరామరణముల
భయములేనివారు ప్రపన్నులు
క్రియలెల్ల నుడిగి మూఁగిన కర్మపుటడవి
బయలుచేసినవారు ప్రపన్నులు ॥మహి॥

ధీరులై మాయాంధకారంబు నెదిరించి
పారఁదోలినవారు ప్రపన్నులు
సారమయ్యిన సంసారసాగరము
పారముగన్న వారు ప్రపన్నులు ॥మహి॥

అండ నిన్నిటాఁ దనిసి యాసలెల్లాఁ దెగఁగోసి
పండినమనసువారు ప్రపన్నులు
దండిగా శ్రీవేంకటేశుదాసులై పరముతోవ
బండిబాటచేసినారు ప్రపన్నులు ॥మహి॥

భావదర్పణము :

ప్రపన్నుడు అంటే శరణాగతిబొందినవాడని అర్థం. శ్రీవైష్ణవం చేపట్టిన అన్నమయ్య హరి శరణాగతి యొక్కటే ముక్తిత్రోవ అని నమ్మి పలు కీర్తనలలో ప్రపన్నులకు ముక్తి కరతలామలకం అని యెలుగెత్తి చాటినారు. మనవారు అంటే మన శ్రీవైష్ణవ శరణాగతులు, అని అర్థం. ఈ ధరాతలంమీద మన శ్రీవైష్ణవులు యెంతటివారో కదా! వీరు అనేక మహిమలుగల ప్రపన్నులు. జయకేతనం యెగురవేసి తమకు ఇకపై జనన మరణాలపీడకాక ముసలితనపు యాతన కూడ వుండదని చాటినవారు ప్రపన్నులు. క్రియలన్నిటిని త్రోసిరాజని కర్మపుటడవులను సుగమంచేసినారు, యీప్రపన్నులు. ధనమూలమిదం జగత్తనిపించే ఈ సంసారసాగరమునకవతలి ఒడ్డున జేరినవారే ప్రపన్నులు లభించిన వాటితో తృప్తిజెంది, ఆశాపాశమునకు జిక్కక పరిపక్వమైనమనస్సు కలవారే ప్రపన్నులు. నిబ్బరంతో శ్రీవేంకటేశ్వరుని దాసులై ముక్తి బాటలో రహదారి గావించినవారే ప్రపన్నులు.

★ **బయలుజేసిన** – వెల్లడించిన ★ **సారమయ్యిన** – సర్వమూధనమే
★ **తనిసి** – తృప్తిజెంది★ **బండిబాట** – రహదారి

సంఖ్య : II/111 పుట: 75 రాగం : **పాడి**

3 అనుచు లోకము లెల్ల నదె జయవెట్టేరు
నిను@ గొల్చితి@ గావవే నీరజాక్షు@డా ॥పల్లవి॥

అదివో కోనేటిలోన నదివో సర్వతీర్థములు
అదివో పై@డిమేడల హరినగరు
పొదలి పరుష లెల్లా పొదిగి సేవించేరు
యిదివో వరము లిచ్చె నిందిరానాథు@డు ॥అను॥

అదివో వేద ఘోషము అదివో సురలమూ@క
అదివో విశ్వరూపము అద్భుత మందె
గుదిగొనె@ బుణ్యములు కోట్లసంఖ్యలు చేరె
యిదివో దయదల@చె నీశ్వరేశ్వరు@డు ॥అను॥

అదివో శ్రీవేంకటేశు@ దక్కున నలమేల్ మంగ
అదివో నిత్యశూరులు ఆళువారలు
నిదుల శేషాచలము నిక్కి పైపై@బొడచూపె
యిదివో కొలువున్నా@డు హృదయాంతరాత్ము@డు ॥అను॥

భావదర్పణము :

కన్నుల పండుగగా కోనేటిరాయుడైన శ్రీవేంకటేశుని వైభవాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న అన్నమయ్య కీర్తన విని తరించండి. "ఓం నమో వేంకటేశాయ" అంటూ లోకములన్నీ జయజయ ధ్వానములు సలుపుచుండగ ఓ ఏడుకొండలవాడా! నిన్ను గొల్చితినయ్యా! ఓ నీరజాక్షా! నన్ను కాపాడుము ప్రభూ! నా మనోనేత్రము యెంత అద్భుతమైన దృశ్యాన్ని వీక్షిస్తున్నదో వినండి. అదివో స్వామి పుష్కరిణి అనబడే కోనేటిలో అఖిల తీర్థములూ వచ్చి చేరుతున్నాయి. అదిగో బంగారు మేడలమయమైన హరిపురము వైకుంఠము. అదిగో తీర్థయాత్రలు చేయుభక్తులందరూ ఒక్కచోట పోగై గోవింద నామస్మరణతో సేవిస్తున్నారు. ఇదిగో వారందరికీ ఇందిరాపతి కోరినవరాలన్నీ ఇస్తున్నాడు. ఇదిగో మునీశ్వరులు పెట్టే వేదఘోష, అదిగో దేవతలమూక, అదిగో అద్భుతమైన విశ్వరూప దర్శనము. అదిగో భక్తుల పుణ్యము కోట్ల సంఖ్య చేరిన అందరికీ ఆ విశ్వరూపము కనబడుతున్నది. ఇదిగో అందరినీ దయదలుస్తున్న దేవదేవుడు. అదిగో శ్రీవేంకటేశుడు అదిగో ఆయన వురముపై అలమేల్మంగ, అదిగో విష్వక్సేనుడు ఆయన పరివారము, అదివో ఆళ్వారులు, అదిగో నిధులతో నిక్కిన శేషాద్రి శిఖరము, అదిగో హృదయాంతరాత్ముడుగా నెలకొన్న శ్రీహరి

★ **పరుషలు** – తీర్థయాత్రికులు ★ **నిత్యశూరులు** – విష్వక్సేనాదులు

సంఖ్య : IV/285 పుట: 191 రాగం : **గుండక్రియ**

4 జగతి వైశాఖశుద్ధచతుర్దశి మందవార
మగణితముగ@ గూడె నది స్వాతియోగము ॥పల్లవి॥

పక్కన నుక్కు@గంభము పగిలించుక వెడలి
తొక్కి హిరణ్యకసిపు@ దొడికిపట్టి
చక్క@గా@ గడపమీ@ద సంధ్యాకాలమున
వక్కలుసేసె నురవడి నరసింహు@డు ॥జగ॥

పిప్పిగా@గ@ జప్పరించి పేగులు జందేలు వేసి
తొప్ప@దో@గుచు నెత్తురు దోసిట@ జల్లె
రొప్పుచు@ గోపముతో@ గేరుచు@ బకపక నవ్వి
తప్పక చూచె వాని నుదగ్రనరసింహు@డు ॥జగ॥

యెదుట@ బ్రహ్లాదు@జూచి యిందిర@ దొడపైనుంచె
అదన నందరికి నభయ మిచ్చె
కదిసి శ్రీవేంకటాద్రిగద్దెమీ@ద@ గూచుండె
వెదచల్లె@ గృపయెల్ల వీరనరసింహు@డు ॥జగ॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య అహోబల నృసింహుని కీర్తిస్తున్నారు. తన వరగర్వితుడై హిరణ్యకశిపుడు లోకకంటకుడైనను తన కావలి వాడు జయుడు సనకాదుల శాపగతిని దైత్యుడైనాడని హరికి తెలియుటచే సహించాడు, కానీ తన శరణాగతుడైన ప్రహ్లాదుని హింసిస్తే సహించలేక పోయాడు. దైత్యుడు దేవ, నర, జంతు జాతులతో గాని, భూమిపైన లోన ఆకాశంలోనూ, ఊర్ధ్వలోకాలలోగాని అధోలోకాలలోగాని, పగలుగాని రాత్రిగాని, ఏ ఆయుధంతోగాని, ఇంటిబయటగాని లోనగాని మృత్యువురాకూడదని కోరుకున్నాడు. అవే హిరణ్యుని వరాలంటే. మరి హరి తక్కువవాడా? వాడి వరాలకు అనుగుణంగానే వాడిని చంపటానికి నృసింహుడై స్తంభములోనుంచి వెలిసి వాడిని చంపి ప్రహ్లాదవరదుడైనాడు. వైశాఖ శుద్ధ చతుర్దశినాడు శనివారం రోజున స్వాతి నక్షత్రయుక్త శుభలగ్నమున అన్నీ అగణితముగ సరిపోయిన క్షణమున జగతికి హిరణ్యకశిపుని పీడ వదిలించాడు, ప్రహ్లాదవరదనృసింహుడు. ఉక్కుకంభమును చీల్చుకొని వెడలి చక్కగా గడపమీద, సంధ్యా కాలమున, తొడపై కూర్చొనబెట్టుకొని గోళ్ళతో చీల్చి చంపాడు నృసింహుడు. వాడి పేగులు జంధ్యెములుగా వేసికొని నెత్తురు బొట్టు మిగలకుండా పీల్చి కోపముతో రొప్పుచూ అసురుని తుదముట్టించాడు నరసింహుడు. శ్రీలక్ష్మిని తన తొడపైననుంచుకొని, ప్రహ్లాదుని ముద్దుజేస్తూ, సురులు మునులు ప్రార్థిస్తుండగా అందరికీ అభయమిచ్చాడీ వేంకటనరసింహుడు. గద్దెపై కూర్చొనియున్న ఈ అహోబలనృసింహుడే జగద్రక్షకుడు.

★ **మందవారము** – శనివారము ★ **కేరుచు** – పరిహాసముతో

సంఖ్య : I/26 పుట: 17 రాగం : **ముఖారి**

5 అనుమానపుబ్రదు కది రోఁతా తన
మన సెనయని కూటమి మరి రోఁతా ॥పల్లవి॥

అపకీర్తులఁబడి ఆడికె లోనై
అపవాదియౌట అది రోఁత
వుపమ గెలిచేనని వొరుఁజెరుచుటలు
విపరీతపుగుణవిధ మొకరోఁతా ॥అను॥

తనుగుట్టెలా నెరిఁగినవారల ముందట
తన యెమ్మెలు చెప్పుకొనుట రోఁత
వనితలముందట వదరుచు వదరుచు
కనుఁగవఁగానని గర్వము రోఁత ॥అను॥

భువి హరి గతియని బుద్ధిఁ దలంచని
యవమానపుమన సది రోఁత
భవసంహరుఁడై పరగు వేంకటపతి
నవిరళముగఁ గొలువని దది రోఁత ॥అను॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో మానవుని జీవితంలో రోత వేటిపైన కలుగుతుందో వివరిస్తున్నారు. రోత అంటే జుగుప్స అని అర్థం. ఏవగింపు అని కూడా అంటారు. కొంతమంది ప్రతిదానిని అనుమానిస్తుంటారు. అట్టి వారికి బ్రతుకే రోత. కొంతమంది భార్యతో కాపురము కూడా మనస్సులో సంతోషం లేకుండా చేస్తారు. వారికి భార్యతో కూటమి కూడా రోతయే. ఎవరైనా అపకీర్తిని పొంది, నిందలకులోనై అపవాదములను పొందుతుంటారు. అట్లౌట రోతయేకదా! పరులతో పోల్చిచూసుకోకండి బ్రతుకంతా రోతే. ప్రతివారికి యేదో కొంత గోప్యం అవసరమే. మనంతట మనము పరుల ముందు మనగుట్టు విలాసముగా బయటపెట్టుకొంటే రోతకాక మరేమిటి? కొంతమంది స్త్రీలముందు లేనిపోని గొప్పలు చెప్పుకుంటారు. వాళ్ళకి గర్వంతో కళ్ళు పొరలు కమ్ముతాయి. వారి డొల్లతనం బయటపడటం నిజంగా రోతేకదా! మనస్సున హరియే గతియని బుద్ధి తెలిసి వుండని వాని జీవితం ఒక రోత. వాడి మనస్సే వానిని కించపరచి రోత కలుగజేస్తుంది. భవసంహారకుడైన శ్రీవేంకటేశ్వరుని విడువకుండ కొలవకపోవడం కంటే రోత మరొకటి వుండదు.

★ **ఆడికె** – నింద ★ **అవిరళముగ** – విడువకుండా ★ **యెమ్మెలు** – విలాసము

సంఖ్య : II/90 పుట: 61 రాగం : **దేశాక్షి**

6 కన్న విన్న వారెల్లా కాకుసేయరా
వున్నతుఁడవైన నీ కీవొచ్చెము లేలయ్యా ॥పల్లవి॥

దేవతలఁగాచినట్టి దేవుఁడ నీకుఁ బసుల
నీవలఁ గాచితివనే హీనమేలా
కావించి పాలజలధిఁ గాఁపురముండినయట్టి
నీవు పాలదొంగవనే నింద నీ కేలయ్యా ॥కన్న॥

కాలమందు బలిదైత్యుఁ గట్టివేసినట్టి నీకు
రోలఁ గట్టువడినట్టి రోఁత నీ కేల
పోలించి లోకాలకెల్ల పొడవైన దేవుఁడవు
బాలుఁడవై రేపల్లెలోఁ బారాడనేలయ్యా ॥కన్న॥

పాముమీఁదఁ బవ్వళించి పాయకుండినట్టి నీకు
పాముతల దొక్కినట్టి పగలేలా
కామించి శ్రీవేంకటాద్రికడపరాయఁడ నీవు
భూమి మాయ లణఁచి నేర్పులమాయ లేలయ్యా ॥కన్న॥

భావదర్పణము :

కాకుసేయుట అంటే చులకనగా చూచి నిందించటం. ఆరువందల సంవత్సరాల తర్వాత దేవుడే లేడని నిందించే 'పెద్దమనుష్యులు' పుట్టుకొస్తారని అన్నమయ్య ఆనాడే వూహించివుంటారు అందుకనే ఈమాట, కడపరాయుడైన శ్రీవేంకటేశ్వరునికే హెచ్చరిక చేస్తున్నారు. స్వామీ! నీవు సర్వేశ్వరుడవు, ఉన్నతుడవు. నీకీ అవమానాలెందుకయ్యా? నీ కథలన్నీ విన్నవారు చూసినవారూ నిన్ను హీనముగా జూచి, నిందించరా? ఓ దేవదేవా! హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులనుంచి దేవతలను రక్షించిన నీవు, ఇటీవల పశువుల్ని కాచినావనే అపకీర్తిని యెందుకు మూటకట్టుకొన్నావు? క్షీరసాగరమున శేషతల్పశాయివైన నీకు పాలదొంగవనే నిందనెందుకు తలకెత్తుకొన్నావు? ప్రభూ! ఓ సర్వేశ్వరా! కృతయుగంలో నిష్కల్మషుడైన బలిచక్రవర్తినేమో కట్టివేశావు, అందుకు శిక్షగా మీ అమ్మ యశోద చేత రోటికి కట్టేయించుకొన్నావా? రోతపొందితివా లేదా? నీవు లోకపాలకుడవు, పొడవుకి పొడవైన పురుషోత్తముడవు. మరి అట్టి నీకు రేపల్లెలో మట్టి వీధుల్లో పారాడ వలసిన గతేమిటి స్వామీ! ఓ జగద్రక్షకా! ఆదిశేషుని కోర్కెపై ఆయననే నీ శయ్యగా స్వీకరించావు బాగు,బాగు. కానీ అదే నాగజాతికి చెందిన కాళింగునిపై నీకు పగ యెందుకయ్యా! కడపరాయడవైన నీవే తిరుమలగిరులపై శ్రీవేంకటేశుడవైనావు. నేటి భూలోకంలో ముష్కరుల మాయ తొలగించి నేర్పుతో నీమాయలెందుకు జూపుతున్నావయ్యా?

★**ఒచ్చెము**–అవమానము★**భూమిమాయలణచి**–భూమ్మీద ముష్కరుల మాయ తొలగించి

సంఖ్య : IV/275 పుట: 184 రాగం : **ఆహిరి**

7 సులభుఁ డీతఁ డిదివో సుగ్రీవనారసింహుఁడు
చెలఁగి మొక్కులు మొక్కి సేవించరో ॥పల్లవి॥

నవ్వులమోమువాఁడు నానామహిమలవాఁడు
రవ్వలుగా దేవతల రక్షించేవాఁడు
వువ్విళ్లూర కంభములో నుదయించినవాఁడు
నివ్వటిల్లు ప్రతాపాన నెగడినవాఁడు ॥సుల॥

హేమపుచాయలవాఁడు యెదుటఁ గొల్వున్నవాఁడు
కోమలిఁ దొడపై నిడుకొన్న వాఁడు
కోమలపుమేనివాఁడు గొప్పకిరీటమువాఁడు
చేముంచి హిరణ్యదైత్యుఁ జించినవాఁడు ॥సుల॥

వాలుకగోళ్లవాఁడు వాఁడికోరలవాఁడు
మేలిమికరుణతోడ మించినవాఁడు
వోలిఁ దుంగభద్రకాడనుండి శ్రీవేంకటాద్రిని
లీలతోఁ బ్రహ్లాదుని కేలి కైనవాఁడు ॥సుల॥

భావదర్పణము :

ఇది తుంగభద్ర దరినున్న సుగ్రీవనారసింహునిపై అన్నమాచార్యులవారు చెప్పిన సంకీర్తన. చూడటానికి సింహమే కానీ నవ్వులు వెదజల్లే సుగ్రీవనారసింహుడు మాత్రం యితడే. ఇంత సులభంగా అనుగ్రహించే దైవం మరొకడు లేడు. అనేక విధాలుగా మొక్కి యీ స్వామిని సేవించండయ్యా! విజృంభించండి అంటున్నారు. భక్తి తొణికిసలాడే కీర్తన ఇది. ఈ స్వామి యెటువంటివాడంటే... నవ్వులు చిలకరించు మోమువాడు, అనేక మహిమలు గలవాడు, దేవతలను కీర్తివంతులను చేసి రక్షించిన వాడు, ఉత్సుకించి స్తంభమునుండి వెలువడినవాడు, అతిశయించిన ప్రతాపముతో బయల్వెడలినవాడు. ఈ స్వామి బంగారు ఛాయలో వెలిగిపోతున్నాడు, మనయెట్ట యెదుటనే వున్నాడు, తనదేవేరియైన శ్రీలక్ష్మిని తన యెడమ తొడపై నుంచుకొనినవాడు, నరశరీరమంతా బహు కోమలమైనవాడు, గొప్ప కాంతులీను కిరీటముగలవాడు, ప్రమాణపూర్వకముగా హిరణ్యకశిపుని వాడివరములు వీగిపోకుండా గోళ్లతో చీల్చి చంపినవాడు. ఈ స్వామి వంకరతిరిగిన వాడియైన గోళ్ళున్నవాడు, బలమైన కోరలుగలవాడు, మేలు కలిగించే కరుణతో మించిపోయినవాడు ఎందుకంటే... తుంగభద్రానదీతటమున వెలసిన ఈ నృసింహుడే తిరుమల శ్రీవేంకటేశుడు. ఈ స్వామి సురుచిరలీలతో ప్రహ్లాదునికేలికైనాడు.

★ **ఉవ్విళ్ళూరు** – ఉత్సుకించు ★ **చేముంచి** – ప్రమాణముచేసి

సంఖ్య : IV/145 పుట: 97 రాగం : **సాళంగనాట**

8 హరికి లంకిణీహంత కంతర మిట్టున్నది
కరుణ నింత మన్నించె కమలావిభుఁడు ॥పల్లవి॥

విశ్వరూపు చూపినాఁడు విష్ణుఁడు దొల్లి, యట్టె
విశ్వరూపాంజనేయుఁడు వీఁడె చూపెను
శాశ్వతుఁడై యున్న వాఁడు సర్వేశ్వరుఁడు వీఁడె
శాశ్వతుఁడై యున్నాఁడు జగములో నీతఁడు ॥హరి॥

ప్రాణవాయుసంబంధి పరమాత్ముఁడు, అట్టె
ప్రాణవాయుసుతుఁడు పవనజుఁడు
రాణింప రవివంశుఁడు రామచంద్రుఁడు, తాను
నాణెపురవిసుతుని నమ్మినప్రధాని ॥హరి॥

దేవహితార్థము సేసెఁ ద్రివిక్రముఁడు, అట్టె
దేవహితార్థమే జలధిలంఘనుఁడు
శ్రీవేంకటేశుఁడు చిన్మయమూర్తి, తాను
కోవిదుఁడు జ్ఞానమూర్తి గొప్ప హనుమంతుఁడు ॥హరి॥

భావదర్పణము :

ఈనాడు అష్టావధానులు కవిత్వంలో చిత్రవిచిత్ర విన్యాసాలు చూపిస్తున్నట్లే ఆనాడు అన్నమయ్య కూడా ఇటువంటి పసందైన కీర్తనలనెన్నింటినో చెప్పారు. ఈ కీర్తనలో హరిని (వానరుడైన హనుమంతుని), శ్రీహరిని పోల్చి వారి మధ్య గల సామ్యమును పోల్చి చెబుతున్నారు. అన్నమయ్య ప్రతిభకు జోహార్లనక తప్పదు సుమా! హరికి (శ్రీహరికీ) లంకిణీహంతకుని (హనుమంతునికి) గల అంతరము (తేడా) ఇట్లున్నది. హనుమను కమలారమణుడు ఇంతమన్నించెను కదా! శ్రీహరి విశ్వరూపము చూపించాడు అర్జునునికి. ఈ హనుమంతుడు విశ్వరూపము భీమసేనునికి చూపినాడు. సర్వేశ్వరుడైన శ్రీహరి శాశ్వతుడు. ఈ హరి కూడా బ్రహ్మవరప్రసాదియైన శాశ్వతుడు. పరమాత్ముడైన శ్రీహరివల్ల ప్రాణవాయువు లభిస్తున్నది. ప్రాణవాయుసుతుండే ఈ హనుమ. ఈ శ్రీహరే రవివంశజుడైన రామచంద్రుడు. ఈ హనుమ రవి సుతుని (సుగ్రీవుని) ప్రధానమంత్రి. శ్రీహరి, త్రివిక్రముడై దేవతలకు హితము చేశాడు. దేవతల హితార్థమే హనుమ జలధి లంఘించాడు. శ్రీవేంకటేశ్వరుడైన శ్రీహరి చిదానందమూర్తి. ఈ గొప్ప హనుమంతుడు జ్ఞానమూర్తి.

★ **నాణెపు** – నాణ్యమైన ★ **కోవిదుడు** – పండితుడు

సంఖ్య : IV/163 పుట: 109 రాగం : **సామంతం**

9 కొలువై తా నల్లవాఁడె కూచున్నాఁడు గద్దెమీఁద
బలవంతుఁ డితఁడు ప్రహ్లాదవరదుఁడు ॥పల్లవి॥

చిదుముడిగోళ్లతోడ సింహపుమోముతోడ
తొడమీఁదఁ గూచున్న తొయ్యలితోడ
కదలేని నవ్వుతోడ కదురాజసముతోడ
అదరించీఁ బంతము ప్రహ్లాదవరదుఁడు ॥కొలు॥

సంకుఁజక్రములతోడ చాయలమేనితోడ
సంకె దేర్చే యభయహస్తముతోడ
బింకపుమీసాలతోడ పెనువదనముతోడ
అంకె వరము లిచ్చీఁ బ్రహ్లాదవరదుఁడు ॥కొలు॥

వనితకౌఁగిటితోడ వామకరముతోడ
ననుపైన తమలో నానందముతోడ
యెనయుచు శ్రీవేంకటేశుఁడై యీడా నాడా
అనిశము వెలసెఁ బ్రహ్లాదవరదుఁడు ॥కొలు॥

భావదర్పణము :

కడపజిల్లా ముడియము గ్రామములో వెలసిన నరసింహుడు కూడా ప్రహ్లాదవరదుడే. బహుశా అన్నమాచార్యులవారీ కీర్తన ఆ స్వామిపై చెప్పివుంటారేమోనని నా భావన. అదిగో గద్దెపై కూర్చొనివున్న అల్లవాడే ప్రహ్లాదవరదుడు. అతడు గొప్ప బలవంతుడు. ఆస్వామి భక్తుల కొరకు కొలువుదీర్చియున్నాడు. ఈయనను సేవించి తరించండి. సింహపు వదనముగల ఈ స్వామి గోళ్ళు చూస్తే తొట్రుపాటు కలుగక మానదు. ఈ స్వామితొడమీద తొయ్యలి శ్రీలక్ష్మి కూర్చొనియున్నది. అన్ని వరాలకూ విరుగుడుగా హిరణ్యకశిపుని చంపాను చూశారా, అని నవ్వులొలికిస్తున్నాడు స్వామి. అయినా, ఈయనలో రాజసము వుట్టిపడుతూనే వున్నది. తన పంతము సూటిగా నెరవేర్చుకున్నాడు. ఈ స్వామి చేతులలో శంఖచక్రములున్నవి. ఈయన శరీరం కాంతిని విరజిమ్ముతోంది. భక్తులకు ఏ శంకా లేకుండా అభయహస్తమిచ్చుచున్నాడు. ఈయన వదనమేమో పెద్దగా వున్నది. ఈయన మీసాలు బింకమును చూపుతున్నాయి. స్వాధీనుడై ఈ ప్రహ్లాదవరదుడు పెక్కు వరములిచ్చుచున్నాడు. ఈ స్వామి తన ఎడమ చేతిని చాచి శ్రీలక్ష్మిని కౌగలించుకొనినాడు. అందుచేత తనలో తానే మిక్కిలి ఆనందము చెందుతున్నాడు. ఈయనే శ్రీవేంకటేశ్వరుడు కూడా కాబట్టి ఇక్కడా, అక్కడా (తిరుమలలో), అనవరతమూ వెలసియున్నాడు.

★ **అదరించె** – సూటిగా ★ **బింకము** – గర్వము

సంఖ్య : II/306 పుట: 205 రాగం : **ముఖారి**

10 ఎవ్వరికి యెవ్వ రయ్యేరు యిందరికి నీవే దిక్కు
అవ్వల నివ్వల నీ వనాథనాథుఁడవు ॥పల్లవి॥

కాయకము లందరునుఁ గార్యవశపరులే
పాయని నీ వకారణబంధుఁడవు
దాయగాం డ్లెవ్వరినైనాఁ దప్పించుకొనేవారే
బాయటనున్నా నీ వాపన్న శరణ్యుఁడవు ॥ఎవ్వ॥

అట్టె లోకమువారు అర్థకామపరులే
జట్టిగొని నీవైతే సర్వదాతవు
పొట్టఁ బొరుగుచుట్టాలు భోజనసహాయులే
నెట్టన నీ వైతే మాకు నిర్వాహకుఁడవు ॥ఎవ్వ॥

అంతటా వారికి వారు ఆత్మపోషకులే
రంతుల నీ వైతే నానారక్షకుఁడవు
సంతతము శ్రీవేంకటేశా మమ్ము నేలితివి
పంతమున నీవు భక్తపరిపాలకుఁడవు ॥ఎవ్వ॥

భావదర్పణము :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య సామాన్య మానవులకు పరమాత్మకు గల తారతమ్మాలను విశదీకరిస్తున్నారు. ఈ లోకంలో ఒకరికింకొరితో పొత్తు కుదరదు. కానీ వీరందరికీ నీవే దిక్కువు. అవతల పైలోకాలలో కాని, ఇవతల భూలోకంలోకాని నీవొక్కడవే అనాథలకు నాథుడవు. నీకు మరెవ్వరూ సాటిరారు. ఈ ప్రపంచంలో ప్రతివొక్కరు వారివారి అవసరాలకొరకే బంధుత్వం పాటిస్తారు. కానీ నీవొక్కడివే అకారణ బంధుడవు. దాయాదులందరూ తప్పించుకొని తిరిగే వారే. అపన్నులకు శరణము నివ్వగలిగింది నీవొక్కడవే. ప్రభూ! ఈ లోకంలో మాతోటి వాళ్ళంతా ధనమునాశించేవారే. అదే పూనుకొనిన నీవైతే సర్వదాతవు. నీ భక్తులు ఏదడిగితే అదిస్తావు. ఇరుగు పొరుగు చుట్టాలు భోజనాలు తినుటకు మమ్మల్ని ఆశ్రయిస్తారు. మరి నీవైతే సర్వకార్యములను నిర్వహించువాడవు. ఈ జగత్తులోవున్న వాళ్ళంతా వారివారిని పోషించుకోవాలని ఆరాటపడేవారే. నీవొక్కడవే సర్వరక్షకుడవు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవెప్పుడూ అండవై మమ్ము ఆదుకొన్నావు. నీవు పంతము వహించి నీభక్తులను పరిపాలించువాడవు.

★ **రంతుల** – విలాసపురుషుడవైన ★ **పొట్టబొరుగు** – దగ్గరివారైన

సంఖ్య : II/74 పుట: 50 రాగం : **గుండక్రియ**

11 నమ్మినదొకటే నాకు నీ శరణము
యెమ్మెల సంసార మింతే యిందేమిగలదు ॥పల్లవి॥

యేఁటికర్మము నా కేఁటి ధర్మము
యేఁటిదో నేఁజేయఁగా నీకేమి గూడెను
నాఁటకపుతొంటివారు నడిచిన మార్గమని
యీఁటుకుఁ జేసేఁగాక యిందేమి గలదు ॥నమ్మి॥

యేడ తపము నాకేడ జపము నే
వాడికఁ జేయఁగ నీకు వచ్చినదేమి
బెడిదపుఁబెద్దలెల్లాఁ బెట్టిన తిట్టము లంటా
యీడుకుఁ జేసెఁగాక యిందేమి గలదు ॥నమ్మి॥

యెక్కడి పుణ్యమునా కెక్కడి భోగములు
యిక్కువ న న్నిట్లఁజేసి యేమిగంటివి
నిక్కపు శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ గనుటగాక
యెక్కడి కెక్కడిమాయ లిందేమి గలదు ॥నమ్మి॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య యేమంటున్నారో వినండి. అతిశయించిన ఈ సంసారము ఇంతేకదా? ఇంకా ఇందు యేమివున్నది చెప్పండి? ఇవన్నీ నాకెందుకు? నేను నమ్మినది కోరుకునేది ఒక్కటే. నాకు నీ శరణము చాలును. మరేమి అక్కరలేదు. పెద్దలంతా యేవేవో మాటలు చెబుతారు. కర్మము యేటిది? నాకు ధర్మము యేటిది? అసలు వీటిని చేయవలసిన అవసరం నాకేమిటి? ఈ జగన్నాటకములో నడిచిన నా పూర్వీకులు తొక్కినదీ బాటనే. కానీ ఇవన్నీ వ్యర్థమైనవే? ఇందేమి కలదు? నాకు ఈ తపములెందుకు? జపములెందుకు? పోనీ వీటిని అలవాటు చేసికొంటే నాకు ఒరిగేదేమిటి? అధికులై యజ్ఞయాగాలు చేసిన నా పెద్దలంతా పెట్టిన రాశివలెనున్న పనులు చేస్తే నేను సాధించేదేమిటి? ఇందేమి కలదు? ఈ పుణ్యము అనేది యెక్కడిది? ఈ భోగములన్నీ యెక్కడివి? ఓ సర్వేశ్వరా! నన్ను వీటినన్నిటిని నమ్మేట్లు చేస్తే నీకేమి ఉపయోగం? నిజమైన శ్రీవేంకటేశ్వరా! నిన్ను పొందుటగాక ఇవన్నీ నాకెందుకు? ఇదంతా యెక్కడికక్కడే కలిగే మాయ. ఇందేమి కలదు తండ్రీ?

★ **ఈటుకు** – వ్యర్థముగా ★ **బెడిదము** – అధికులైన ★ **తిట్టము** – రాశివలె

సంఖ్య : IV/379 పుట: 254 రాగం : **నారాయణి**

12 కావఁగ నీకే పోదు కరుణానిధివిగాన
భావించి నీవని తుదపదమే యెక్కితిమి. ॥పల్లవి॥

కరిరాజవరద నీకడనున్న వారికి
కరిరాజభయము లెక్కడాఁ బొందవు
సిరుల నీయర్థమే చింతించి చింతించి
నరలోకమెల్ల నీనగమె యెక్కితిమి ॥కావఁ॥

కాళింగమర్దన నిన్నుఁగని మనువారికి
కాళింగభయములెక్కడా లేవు
తాలిమితో నిదియే తలపోసి తలపోసి
కేలి మనుజులము నీగిరియె యెక్కితిమి ॥కావఁ॥

కందువ శ్రీవేంకటకటకేశ నీవద్ద-
నెందుఁ గటకేశభయమిఁక లేదు
యిందుకే పో జగమెల్లా నిటు శరణని మూల
కందువ నీదండ శ్రీవేంకటమె యెక్కితిమి. ॥కావఁ॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో నాబోటి 'తెలుగు తక్కువ' వాళ్ళకి అర్ధంకాని మాటలు కోకొల్లలు. శ్రమపడితే భగవంతుని కరుణవుంటే సాధించలేని దేముంటుంది? పెట్టే అమ్మనే అడగాలన్నారు పెద్దలు. ప్రభూ! నీవు కరుణానిధివి కాబట్టి నిన్ను అర్థిస్తున్నాము. మరి నీకు మమ్ము రక్షించక తప్పదు. నిన్ను మా మనస్సులలో భావించి, నిలుపుకొని, ముక్తిని సంపాదించుకొన్నాము. ఓ గజేంద్రసంరక్షకా! నీవద్దనున్న వారికి ఏనుగంత కష్టములు కలుగవు స్వామీ! ఈ ధనమెందుకయ్యా నాకు నీ అర్థము (ధనము) నాకుచాలు. ఆ అర్థము కోసమే చింతించి చింతించి మానవలోకమంతా నీ కొండ యెక్కినది. కాళింగ సర్పమును తొక్కి పీడించిన నిన్ను ధ్యానించి జీవించే వారికి కాళింగుని వంటి సర్పపగగల వారిభయము, పీడ వుండదు. ధైర్యంతో నీ కాళియమర్దన తలపోసి, తలపోసి మనుష్యులు "ఆట" మాదిరి నీ కొండనెక్కగలుగుతున్నారు స్వామీ! సామర్థ్యంగల ఓ వేంకట కటకేశా! (వేంకటమనే కొండ నడుము భాగమునకు అధిపతివైన శ్రీవేంకటేశ్వరా!) కొండనెక్కేవారికి మధ్యలో కళ్ళు తిరిగి పడిపోతామేమో అనే భయం కలుగుతుంది. ఆ కటకేశ భయం నివారించగల నీకు జగమెల్లా శరణమన్నది పో!! సామర్థ్యంతో నీ అండవలన మేము శ్రీవేంకటగిరినెక్కి తరించితిమి తండ్రీ!

★ **తలపోసి** – తలుచుకొని ★ **కటకము** – కొండనడుము

సంఖ్య : IV/30 పుట: 20 రాగం : **మాళవిగౌళ**

13 విచారించుకొనేవారి వివేకాలకొలఁదులు
పచారించు వున్న వెల్ల భావనమాత్రములు ॥**పల్లవి**॥

జగము లన్ని నీ శరీరమే కనక
తగు వైకుంతాలే వుండే తావు లెల్లాను
పొగరు స్వర్గనరకభూములనే లోకా లెల్ల
పగటున తమలోని భావనమాత్రములు ॥**విచా**॥

అన్ని పదార్థాలు నీయందే పుట్టివచ్చెఁగాన
తిన్నని నీ ప్రసాదాలే దినభోగాలు
వన్నెల నిష్టానిష్టవస్తుభేదము లెల్లాను
పన్నుకొన్న యటువంటి భావనమాత్రములు ॥**విచా**॥

అంతరాత్మవు శ్రీవేంకటాధిప నీవే కాన
చెంతల నీకైంకర్యాలే చేఁత లెల్లాను
వింతలైన సంసారవిహారము లెల్లాను
బంతినే నానావిధభావనమాత్రములు ॥**విచా**॥

భావదర్పణము :

వైరాగ్యం పెల్లుబికిన అన్నమయ్య యెవరి వివేకము కొలది వారు ఆలోచించుకోవాలిగాని మనం ప్రచారం చేసికొనేవన్నీ భావనలు మాత్రమే అవి నిజం అవునో కాదో తెలిసినవాడు ఆ శ్రీహరి ఒక్కడే అంటున్నారు. తనట్లా అనుటకుగల కారణాలను సహేతుకంగా వివరిస్తున్నారు. ఓ ప్రభూ! ఈ జగములన్నీ నీ శరీరమేనని శ్రుతులు చెబుతున్నాయి. మరి వైకుంతాలెక్కడ వున్నాయి స్వామీ? ఈ స్వర్గమూ, పాతాళము యెక్కడివి? భూలోకమొక్కటే మేము చూడగలిగింది. మరి మిగిలినవన్నీ తమలోని భావనలేనా? అనిపిస్తున్నది. ఈ ప్రపంచంలోని పదార్థాలన్నింటినీ సృజించిన వాడివి నీవే అయినప్పుడు మేము తినే భోజనములు అన్నీ నీ ప్రసాదమే కదా! మరి మేము వాటిని నీకు నివేదించడమేమిటి స్వామీ? మనం కొన్ని మనకు ఇష్టమైనవీ, కొన్ని కానివీ అనుకుంటుంటాము. అవన్నీ కేవలం మన భావనలే కదా. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవే మా అంతరాత్ముడితో మేము చేస్తున్నామనుకొంటున్నవన్నీ చేయిస్తున్నావు. కాబట్టి మా చేతలన్నీ నీ కైంకర్యాలే. మరి అబ్బురపరచేదేమంటే... ఈ సంసారములో జీవులు సలిపే విహారములన్నీ పలువిధములైన భావనలు మాత్రమే.

★ **పచారించు** – వ్యాపించు ★ **పన్నుకొన్న** – ఏర్పఱచుకొన్న

సంఖ్య : II/11 పుట: 8 రాగం : **సామంతం**

14 ఏమిసేయుదు నింక నిందిరాధీశ్వరుఁడా
నీ మఱఁగు చొచ్చితిని నెరవేర్తు గాక ॥**పల్లవి**॥

కడివోని జవ్వనము కలిమిలే మెఱుఁగునా
బడినుండి మిగుల రుణపరచుఁగాక
అడియాస లెల్లాఁ బుణ్యముఁ బాప మెఱుఁగునా
వెడగుఁదనలో దయ విడిపించుఁగాక ॥**ఏమి**॥

వలపు వెఱ పెఱుఁగునా వాఁడిమొనలకు నైన
బలిమిఁ దూరించఁ జలపట్టుఁగాక
చలనమందిన మనసు జాతి నీ తెఱుఁగునా
కలిసి హేయమున కొడిగట్టించుఁగాక ॥**ఏమి**॥

యెలమి రతిపరవశము యెగ్గుసి గ్గెఱుఁగునా
బలిమిఁ దిట్లకు నొడఁబఱచుఁగాక
యిలలోన శ్రీవేంకటేశ నీ మాయ లివి
తలఁగించి యేలితివి దయసేతుగాక ॥**ఏమి**॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో కామాతురత, ధనాతురత, వలపు ఆతురత, చలించిన మనస్సుకు కలిగే భ్రాంతి పీడలను వివరిస్తున్నారు. ఓ ఇందిరాధీశ్వరా! నా బోటివాడు ఇంకనేమి సేయగలడయ్యా? నాకు చేతనైనదొక్కటే. నీఅండ జేరానయ్యా! ఇక నా జీవితం నెరవేరుతుంది. అదే నా నమ్మకం. స్వామీ! మొక్కవోని యౌవనం కలిమిలేములను లెక్కజేస్తుందా? సంగత్వం పెట్టుకొని మమ్మల్ని ఇంకా ఋణగ్రస్తులను చేస్తుంది. అడియాసతో అల్లకల్లోలమైనవాడు పాపపుణ్యాలగురించి పట్టించుకొంటాడా? అవివేకంలో దయాగుణాన్నే విడిచిపెట్టేస్తాడు కదా! ప్రభూ! వలచినవారు మొదట విడనాడేదే భయము. కత్తితో బెదిరించినా వలపు మానుకోలేరు. ఎంత తిట్టినా వలచినవారు, వారి మొండితనం మానుకోరు. చలించిన మనస్సు నీతి, జాతి లెక్కజేస్తుందా? వారిచేత యెంత హేయములైనపనులనైనా చేయిస్తుంది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! రతి పరవశత్వంలో వున్నవాడు సిగ్గూ యెగ్గూ యెఱుగునా? వాణ్ణెంత తిట్టినా మనని కాదులే అని దులపరించేసుకొంటాడు. తండ్రీ! ఇదంతా నీ మాయగాక మరేమిటి? దయతో నీవే నీ మాయను తొలగించి మమ్మల్ని కాపాడాలి.

★ **వెడగుదనము** – అవివేకంలో ★ **తలగించి** – తొలగించి

సంఖ్య : III/438 పుట: 295 రాగం : **ధన్యాసి**

15 మెచ్చుల దంపతులార మీరేగతి
మెచ్చితి నిన్నిట మిమ్ము, మెరసె మీచేఁతలు ‖పల్లవి‖

తమ్మిలోనిమగువా వో ధరణీధరుఁడా
మిమ్ము నే నమ్మితి నాకు మీరేగతి
నెమ్మది నోయిందిరా నీరజలోచనుఁడా
కమ్మి యేపొద్దును మీరే కలరు నా పాలను ‖మెచ్చు‖

పాలజలధికూఁతుర భక్తవత్సలుఁడ హరి
మేలిచ్చి రక్షించ నాకు మీరేగతి
కేలి నో శ్రీమహాలక్ష్మి కేశవ దయానిధి
తాలిమి మీరే నాకు దాపు దండ యెపుడు ‖మెచ్చు‖

చెన్నగు రమాకాంత చెందిన వో మాధవ
మిన్నక యేపొద్దు మాకు మీరేగతి
చిన్ని యలమేలుమంగ శ్రీవేంకటేశుఁడా
యెన్నికె కెక్కించి నన్ను నేలుకొంటి రిదిగో ‖మెచ్చు‖

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో శ్రీదేవిని, ఆవిడ వల్లభుడైన తిరుమలేశుని పొగుడుతున్నారు. మెప్పులు పొందిన ఓ దంపతులారా (శ్రీదేవి, ఆమె భర్త) మాకు మీరేగతి. మిమ్ము అన్నిటిలోను మెచ్చుకొంటున్నాము. మీరు చేసే చేతలన్నీ విరాజిల్లుతున్నాయి. మిమ్మల్ని యేమని పొగడుదుము. ఓ పద్మసంభవీ! ఓ ధరణీవల్లభా! నేను మిమ్మల్నే నమ్ముకొన్నాను. మీరే నాకు గతి. నెమ్మదస్తురాలవైన ఓ ఇందిరాదేవీ! ఓ నీజరాక్షా! ఏవేళనైనా మీదంపతులే నాపాలగలరు. మీరు చూపే దయ సాటిలేనిది. ఓ క్షీరసాగర తనయా! ఓ భక్తులపైన వాత్సల్యము చూపు శ్రీహరీ! నాకు మేలు చేసి రక్షించే దిక్కు మీరే. ఓ శ్రీమహాలక్ష్మీ! దయానిధివైన కేశవా! నా ధైర్యము మీరే. నాకు అండదండలు మీరే. అందాల సుందరివైన ఓ రమాదేవీ! మా అందరి వాడవైన మాధవా! యే వేళనైనా మీరే నాకు గతి. చిన్నారి అలమేల్మంగమ్మా! ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఇదిగో, నన్ను గణుతికెక్కునట్లు చేసి యేలుకొనినారు. అందుచేత తరించితిని.

★ **కేలి** – క్రీడించు ★ **తాలిమి** – ధైర్యము ★ **మిన్నక** – పూరక

సంఖ్య : IV/15 పుట: 10 రాగం : **సామంతం**

16 కొసరి కొసరి యిఁకఁ గోరఁగ నేఁటికి
అసురవైరి శరణనుటే చాలు ‖పల్లవి‖

సంతతభోగము జననబంధములు
జంతురాసులకు సహజము
వంతు రక్షకత్వము కరుణ భువి
నంతర్యామికి నది సహజము ‖కొస‖

కలకాలంబును గామముఁ గ్రోధము
చలమును బ్రాణులసహజము
సులభత్వంబును సొరిది వదాన్యత
అల లక్ష్మీపతి కది సహజము ‖కొస‖

వుడుగని కర్మము లొడలోముటలును
జడులము మాకిది సహజము
యెడయక శ్రీవేంకటేశ నీకు మము-
నడరికాచుటే అది సహజము ‖కొస‖

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో దేవదేవుని కొసరి కొసరి అడిగి యాచించుట దేనికి? దానవ వైరియైన ఆ దయానిధిని శరణంటే చాలదా? మనకేమి కావాలో తానే అనుగ్రహిస్తాడు కదా! మళీ మనం అడగాలా? అంటున్నారు. చిన్న పిల్లలకు యేమికావాలో తల్లిదండ్రులకి తెలియదా? మనమందరమూ జంతువులమే వాటికి జన్మతః కలిగే బంధములు, నిరంతరము భోగలాలస, సహజగుణము. మరి సర్వులకు అంతర్యామియైన పరమాత్మకు ఆ జంతువులను కరుణతో రక్షించుట సహజగుణము. ఈ ప్రాణులన్నిటికీ సహజగుణ మేమిటో తెలియునా? జీవితాంతమూ కామక్రోధ మత్సరాలతో మగ్గిపోతుంటారు. సులభముగ అనుగ్రహించుట, దాతృత్వము ఆ లక్ష్మీపతికి సహజ గుణము. ఎన్నటికీ విడనాడని కర్మబంధాలతో ఒడబడుట జడులమైన మాకు సహజము. మరి నీ సహజగుణమేమిటి శ్రీవేంకటేశ్వరా? నీ శరణాగతులమైన మమ్ము రక్షించుము.

★ **వదాన్యత** – దాతృత్వము ★ **ఒడలోముట** – ఒడబడుట

సంఖ్య : IV/410 పుట: 275 రాగం : **దేవగాంధారి**

17 ఇందుకు ధ్రువాదు లిటు సాక్షి
చెంది నమ్మవో జీవుఁడ నీవు ‖పల్లవి‖

కొండలవంటివి ఘోరపాపములు
ఖండించును హరిఘననామజపము
నిండించును మతి నిత్యానందము
పండించునపుడె పరమపదంబు ‖ఇందు‖

జలధులవంటివి జననబంధములు
తొలఁగించును హరితూరినభక్తిది
వెలిఁగించును ఘనవిజ్ఞానంబులు
చెలఁగించును బహుసిరిసంపదలు ‖ఇందు‖

తోవరాని బహుదుఃఖము లణఁచును
శ్రీవేంకటపతిఁ జేరినశరణము
పావనంబుగాఁ బచరించు గుణము
కైవశమగు లోకములెల్లాను ‖ఇందు‖

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య భక్తిరస ప్రధానమైన ఈ కీర్తనలో ధ్రువుడుమొదలైన భక్తులంతా నేనుచెప్పబోవు దానికి సాక్షిగానున్నారు. ఓ జీవుడా నీవు కూడా ఇదే భక్తకోటికి చెంది నేను చెప్పబోవునది నమ్మవో! అంటున్నారు. సహజంగానే ఈ జీవులు చేసే ఘోరపాపాలు కొండలపరిమాణంలో పేరుకు పోయాయి. మరి వీటిని ఖండించే దారియేమిటి? ఒక్క హరినామ సంకీర్తన మాత్రమే. ఆ నామసంకీర్తనం మీ మనస్సులను సంతోషంతో నింపటమే కాదు, మీకు పరమపదమనే ముక్తిని ప్రసాదిస్తుంది. ప్రపంచంలోని జీవుల జన్మతః కలిగిన బంధాలు మహాసాగరమును, దాటినంత క్లిష్టమైన వ్యవహారము. మరి ఈ బంధాలను తొలగించగలగినదేది? హరి మీద కలిగిన భక్తి మాత్రమే. ఈ హరిభక్తి జీవిని గొప్ప జ్ఞానిని చేస్తుంది. అంతేకాదు, అంతులేని సిరిసంపదలను కూడా ఇస్తుంది. శ్రీవేంకటపతిని జేరి శరణాగతిని బొందితే, దారీ తెన్నూతెలియని అనేకదుఃఖముల నుంచి గట్టెక్కిస్తుంది. అది మనలోని సద్గుణాలను పెంచుతుంది. అంతెందుకు ఈ లోకాన్నే మనకు కైవశమగునట్లు చేస్తుంది ఈ స్వామి శరణాగతి.

★ **తూరిన** – కలిగిన ★ **తోవరాని** – దిక్కుతెలియని

సంఖ్య : II/85 పుట: 57 రాగం : **శంకరాభరణం**

18 నాటికి నాఁడుగొత్త నేటికి నేఁడుగొత్త
నాటకపుదైవమవు నమో నమో ‖పల్లవి‖

సిరుల రుక్మాంగదుచేతికత్తిధారఁ దొల్లి
వరుస ధర్మాంగదుపై వనమాలాయె
హరి నీ కృపకలిమి నట్లనే అరులచే
కరిఖడ్గధార నాకుఁ గలువదండాయె ‖నాఁటి‖

మునుపు హరిశ్చంద్రు మొనకత్తిధారఁ దొల్లి
పొనిగి చంద్రమతికిఁ బూవు దండాయె
వనజాక్ష నీ కృపను వరశత్రు లెత్తినట్టి
ఘనఖడ్గధార నాకుఁ గస్తూరివాటాయ ‖నాఁటి‖

చలపట్టి కరిరాజు శరణంటే విచ్చేసి
కలుషముఁ బెడఁబాపి కాచినట్టు
అలర శ్రీవేంకటేశ ఆపద లిన్నియుఁ బాపి
యిల నన్నుఁ గాచినది యెన్నఁ గతలాయ ‖నాఁటి‖

భావదర్పణము :

అనేక భాగవత గాథలను వుదహరిస్తున్న ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య ఆ గాథలన్నీ ఆనాటికి ఆనాడు బాగుంటాయి, నేటికి నేడూ కొత్తగా వుంటాయి. ఈ జగన్నాటకమునకు ఆ పరమాత్మే సూత్రధారి. అటువంటి దైవరాయా! నమోనమో అంటున్నారు. ధర్మరక్షణ కోసం తన కొడుకు ధర్మాంగదుడి తల ఖండించుటకు సిద్ధపడ్డాడు రుక్మాంగద మహారాజు. హరికృప వలన ఆ ఖడ్గం వనమాలగా మారిపోయింది. శ్రీహరి కృపవుంటే శత్రు ఖడ్గధారలు కలువదండలైపోతాయి. ఆ త్రేతాయుగంలో హరిశ్చంద్ర మహారాజు విశ్వామిత్రునివలన కాటికాపరియై తన వృత్తిధర్మంగా భార్య చంద్రమతి తలనరకబోతే ఆ కరవాలము కూడా పూలదండయైనది. ఓ పద్మనయనా! నీ కృపవుంటే శత్రువుల కరవాలములన్నీ నిరుపయోగమైపోతాయి. అది మాకు కస్తూరి పూతవలె చల్లగా వుంటుంది. కొలనులో గజేంద్రుడు మొసలిచే పీడించబడి నిన్ను శరణు వేడగానే నీ చక్రాయుధంతో మకరిని నరికి కరిరాజును కరుణించావు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఆనాడు ఆ పురాణ పురుషుల్నే కాదు, ఈనాడు నాబోటి శరణాగతులను కూడా కాపాడినదీ కొత్తకొత్త కథలవుతున్నాయి.

★ **అరిఖడ్గధార** – శత్రువుల కత్తివేటు ★ **కలుషము** – కష్టము

సంఖ్య : IV/231   పుట: 155   రాగం : **బౌళిరామక్రియ**

19 జ్ఞానం బొకటే జగమున కధికం మరి
నానావిధములు నటనలు ॥**పల్లవి**॥

బహుదానఫలము పడయుట కంటే
యిమమున వైరాగ్య మెక్కుడు
సహజకర్మములు శతములకంటే
అహిశయనుని భక్తధికము ॥**జ్ఞానం**॥

ధరఁ దపము లనంతంబులకంటే
గరిమల శాంతము ఘనము
విరసాచారము వేవేలకంటె
హరినామపఠన మధికము ॥**జ్ఞానం**॥

ఆవల వ్రతముల అన్నిటికంటే
శ్రీవైష్ణవమే శేఖరము
శ్రీవేంకటేశ్వరు చేఁతలె యివిగన
సేవ యిదొకటె చింతింప ఘనము ॥**జ్ఞానం**॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య చెప్పిన అత్యద్భుత కీర్తనలో యేమంటున్నారో చూడండి. మానవుడు ద్విపాద పశువు. వాడికి జ్ఞానంబొక్కటి తోడైతే జగమున కధికుడౌతాడు. అదిలేక యెన్ని పనికిరాని విద్యలు నేర్చినా అవి అనేకమైన నటనలతో వాడి పొట్టపోసుకోవడానికి వుపయోగపడతాయేకాని ముక్తిని అందించవు. ముక్తికి దగ్గరదారి జ్ఞానం మాత్రమే. అనేక దానములను చేసి గొప్ప ఫలమును పొందుట కంటే ఇహలోకమున వైరాగ్యముతో బ్రతుకుట మేలు. మనకి సదాచారము ప్రకటించిన అనేక కర్మలకంటె పన్నగశయనుడైన హరిభక్తి అధికమైనది. ఈ భూలోకంలో అనేక విధములుగా తపమునాచరించి వేసారుటకంటే శాంతస్వభావుడై పెద్దల మన్నన పొందుట మేలు. విరుద్ధములైన అనేక ఆచారములకంటె హరినామ సంకీర్తనమే అత్యధికము. ఈ ప్రపంచంలో అనేక వ్రతములు వున్నాయి. వాటన్నిటికంటె శ్రీవైష్ణవదీక్ష చేపట్టుట అత్యధికము. మన చేతలనన్నీ నియంత్రించే శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవలే చింతింపగా ఘనమైనవి. దీని దెలియుటయే జ్ఞానము.

★ **శేఖరము** – ధరింపదగినది ★ **సహజకర్మలు** – ఆచారము చెప్పిన కర్మలు

సంఖ్య : IV/145   పుట: 96   రాగం : **దేసాళం**

20 వాసుదేవ నీవు నెలవరివి మగుడనేల
యీసరి నీవద్దనుండే యెట్టైనఁ జేయవయ్యా ॥**పల్లవి**॥

మాయ దెచ్చి నా బదుకు మనుజలోకాన వేసె
కాయము సంసారవార్ధి గడ్డపై వేసె
పాయపు నా తమకము భామలవలల వేసె
చాయ నేనుండి వచ్చినజా డెఱఁగ నయ్యా ॥**వాసు**॥

ఘనమైన యింద్రియాలు కర్మముల వాతవేసె
మనసుసంపద యామనిలో వేసె
పనులెల్ల లంపటాల పయిఁ బక్కలా వేసె
కొనకెక్కె నేనె నా గురుతు గాననయ్యా ॥**వాసు**॥

అంచెల నా దినములు ఆఁకటిబారి వేసె
ముంచిన నా గుణములు మోహముల వేసె
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశ యెందెం దున్నాఁడనో
పొంచి నీకు శరణంటి బోధించవయ్యా ॥**వాసు**॥

భావదర్పణము :

నెలవరి అంటే సుపరిచితుడు అని అర్థం. అన్నమయ్య ఈ భక్తి సంకీర్తనలో ఓ వాసుదేవా నీవు మాకు పరాయి వాడవు కావు. సుపరిచితుడవే. మరి నన్నెందుకు మొగము చాటు చేయుచున్నావు? ఏ విధంగానైనా నన్ను నీ వద్దనే వుండేట్లు చేయవయ్యా – అంటున్నారు. ప్రభూ! మాయయనేదాన్ని తెచ్చి నన్ను బ్రతుకుమని మానవలోకంలో పడేశావు. నా శరీరాన్ని సంసారం అనే సముద్రంలో పడేశావు. నా యౌవనాన్ని వనితలపాలుజేశావు. వాళ్ళ తన్మయత్వంలో పడి అసలు నేను యెక్కడ నుండి ఇక్కడకు వచ్చానన్న జ్ఞానమునే మఱచాను. స్వామీ! ఇది చాలదన్నట్లు నా ఇంద్రియాలను కర్మలపాల బడవేసినావు. నా మనస్సును సంపదలనే వసంతవనములో బడవేశావు. వీటికితోడు అనేక లంపటములను నాకు అంటగట్టావు. అంతవరకు జ్ఞానం కావాలనుకొన్న నేను నా గుర్తునే మఱచిపోయాను. దేవా! చివరి దెబ్బ అన్నట్లుగా, నాకు తెల్లవారింది మొదలు ఆకలి అనే పిశాచానికి ఒప్పజెప్పావు. ఏవో వొకటిరెండు సద్గుణాలతో మిగిలిన నన్ను వాటినుండి కూడా మోహము అనేదానితో నిర్మూలన జేశావు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఇక నా తరము కాదయ్యా! ఈ జన్మలలో యెక్కడెక్కడకు పోతానో నాకే తెలియదు. నీకే శరణన్నాను తండ్రీ! నన్ను గట్టెక్కించవయ్యా!

★ **కొనకెక్కు** – కడతేరు ★ **ఈసరి** – ఈసడింపు లేక

సంఖ్య : IV/150 పుట: 101 రాగం : **దేసాక్షి**

21 ఇందుకేది వుపాయమో యీశ్వర నీకే తెలుసు
మందలించ నశక్తుఁడ మరి నీ దాసుఁడను ॥పల్లవి॥

ధీరుఁడనై ధరలోన దేహము నే మోచితి
కోరి పుణ్యపాపాలకు గురియునైతి
వూరట యేమిటా లేదు వోప నని మానరాదు
తీరదు భోగించక దినదినకర్మము ॥ఇందు॥

గరిమ సంసారినైతి కంటిఁ బెక్కుసుతులను
యిరవుగఁ గట్టుకొంటి నీలంపటాలు
వెరవేమీ నెరఁగను విడువ వెంతైనాను
హరిహరి రాచినా సమయపు బలుకాంక్షలు ॥ఇందు॥

అట్టె గురుముఖమైతి నాతుమలో నినుఁగంటి
జట్టిగొని నీ పాదాలే శరణంటిని
గట్టిగా నలమేల్మంగకాంతుఁడ శ్రీవేంకటేశ
యిట్టె ని న్నెరఁగలేని దిన్నాళ్లు నా నేరమి ॥ఇందు॥

భావదర్పణము :

మానవుడు దినదిన కర్మలు చేయకా తప్పదు, వాటి ఫలితం అనుభవించకా తప్పదు అని అన్నమయ్య అంటున్నారు. ఈ కర్మలతో సరిపెట్టుకోక సంసారలంపటాన్ని తలకు కట్టుకొన్నాను. దీంట్లోంచి తప్పించుకోలేకపోతున్నాను. ఈశ్వరా! ఇందుకేదయ్యా! వుపాయము. నన్ను నేను మందలించ నశక్తుడను. కాకపోతే నీ దాసాను దాసుణ్ణి నన్నెట్లు రక్షించాలో, నీకే తెలుసు. ప్రభూ! నేను ధీరునివలె మానవదేహాన్ని మోస్తున్నాను అందువల్ల కోరి, కోరి పాపపుణ్యాలు రెండూ చేస్తూనే వున్నాను. నాకు వూరట అనేదేలేదు. పోనీ నేను వీటిని ఒప్పను అని త్యజించనూ లేను. ఉన్నంతలో భోగించక మానను. ఈ దినదినకర్మలవల్ల మరింత బిగిసి కట్టుబడిపోయాను. ఇది చాలదన్నట్లు సంసారినై కొడుకులను కన్నాను. ఇక వీళ్ళవలన అనేక లంపటాలలో చిక్కుకుపోయాను. ఇవి నన్ను నిలవనీయుటలేదు, నన్ను వదలుటలేదు. హరిహరీ! బలమైన ఈ కాంక్షలు చావవూ నన్ను బ్రతుకనీయవు. ఇది యిట్లావుండగా ఈశ్వరకృపవల్ల గురుముఖుడనై నా ఆత్మలో నినుదర్శించగలిగాను. కృతనిశ్చయుడనై నేను శరణంటినయ్యా నిన్ను పురుషోత్తమా! అలమేల్మంగ విభుడవైన శ్రీవేంకటేశ్వరా! నేను నిన్నినాళ్ళు తెలియకపోవుట నా నేరమే తండ్రీ!

★ **జట్టిగొని** – వెలకట్టి ★ **ఊరట** – ఓదార్పు

సంఖ్య : II/311 పుట: 208 రాగం : **శ్రీరాగం**

22 ఇట్టివాఁడవు సులభ మెట్లా నైతివో కాక
అట్టి నీదయ దలఁచి అరుదయ్యీ నాకు ॥పల్లవి॥

యేమేమి చదువవలె నెందరి నడుగవలె
ఆముక నిన్నుఁ దెలిసేయందుకొరకు
భూమిలోన నెంతేసి పుణ్యములు సేయవలె
కామించి నీపై భక్తిగలిగేటి కొరకు ॥ఇట్టి॥

యెన్ని జన్మా లెత్తవలె నెందెందు వెదకవలె
కన్నుల నీ సాకారము గనేకొరకు
వున్నతి నెంతగాలము వొగ్గి కాచుకుండవలె
విన్నవించి నీ సేవ వేఁడుకొనేకొరకు ॥ఇట్టి॥

యేదేది యెఱఁగవలె యె ట్లభ్యసించవలె
నీ దాసుఁ డనిపించుకొనేటికొరకు
సాదరాన శ్రీవేంకటేశ్వర నన్ను మన్నించితి
వేదెసఁ బొగడవలె యింత సేసేకొరకు ॥ఇట్టి॥

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య యేమంటున్నారో వినండి. నీవు ఇట్టివాడవని తెలియని వారెవరు? నీవు సులభుడవు అందామా అంటే అందరినీ సులభంగా దయతలుస్తావా? నాబోటివానికి అదీ అరుదయ్యీనయ్యా! – అంటున్నారు. ఓ దేవదేవా! నీజాడ తెలియాలంటే నేనెంతమందిని అడగాలి, యెంత చదువుకోవాలి. ఈ భూమిపై యెన్ని పుణ్యకార్యాలు చేయాలి. యెంత భక్తిని నీపై పొందాలి? ఇటుగాక వూరకే నీవు నాకు దక్కవలెనంటే సాధ్యమా? నీకోసం నేను యెన్నెన్ని జన్మలెత్తాలి, యేమేమి జన్మలెత్తాలి యెవరు చెప్పగలరు? పోనీయెంతకాలం వేచివుండాలో, యెవరన్నా చెప్పగలరా? నాకోరిక నీపాదసేవ వొక్కటే అని నేను చెప్పగలగాలంటే యెంతకాలం పడుతుందో యెవరికి తెలుసు? ఏమేమి తెలియాలి, యెట్లా అభ్యసించాలి, నీ దాసులనిపించుకోవాలంటే యెంత శ్రమపడాలి? ఎట్లాగైతేనేమి, నన్ను మన్నించావు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీదయ ఇంతగా కలుగవలెనంటే నిన్నెంత కీర్తించాలయ్యా?

★ **ఆముక** – పైకొని ★ **కామించి** – కావాలనుకొని

సంఖ్య : XV/295 పుట: 199 రాగం : **శుద్ధ వసంతం**

23 అన్నిటికి మూలము శ్రీహరియె సుండి
విన్నవార కన్నవార విచారించుకొనుఁడీ ॥పల్లవి॥

దైవమును దలఁచక తత్త్వమును నెఱుఁగక
భావించుధ్యానము బట్టబయలు సుండీ
తోవ దెలుసుకొనక దొడ్డమతస్థుఁడు గాక
కావలెనంటే మోక్షము కలుగదు సుండీ ॥అన్నిటికి॥

అతిభక్తి నిలుపక హరిఁ గొనియాడక
వెతకేటిచదువులు వృథా సుండీ
యితరము లుడుగక యిన్నిటిపై రోయక
జితకాముఁడు గాఁబోతే చిక్కదు సుండీ ॥అన్నిటికి॥

పాపములు విడువక పరిశుద్ధుఁడు గాక
యేపున జన్మఫల మీడేరదు సుండీ
దాపుగా శ్రీవేంకటేశుదాసుఁడ నంటేఁగాక
తీపుల బ్రహ్మానందము తిరము గాదు సుండీ. ॥అన్నిటికి॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య ఆవిష్కరిస్తున్న ఈ చక్కటి భక్తిరస ప్రధానమైన కీర్తననాలకించండి. అన్నిటికీ మూల కారణము పరమాత్ముడైన శ్రీహరియే సుండీ! మీలో, ఆయన గురించి విన్నవారు కన్నవారు (దర్శన భాగ్యం కలిగినవారు) వుంటే... ఆయన గుణగణాలను విచారించుకొనండి. అయ్యలారా! దైవాన్ని తలచకుండా, ఆయన తత్త్వము నెఱుగకుండ, ధ్యానముతో వైష్ణవుడు కాకపోతే శ్రీహరిని యెఱుగకపోతే మోక్షం సిద్ధించదు. హరిమీద భక్తి నిలుపక, హరిని కీర్తించక హరివున్నాడా లేడా అని తర్కించే చదువులన్నీ వృథాయే సుండీ! (సుమా!) కామక్రోధాలవంటి దుర్గుణాలుడుగక వాంఛలపై రోయక కామభావము యెట్లా నశిస్తుంది? సాధ్యం కాదు సుమా! పాపచింతన విడువక. పరిశుద్ధాత్ముడు గాక జన్మలఫలితము తీరదు సుమా! స్వామిని చేరుకొని ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నేను నీ దాసుడనయ్యా! అనకపోతే మనస్సులో యాతననను భవిస్తుంటే, బ్రహ్మానందము స్థిరముకాదు సుండీ

★ **దొడ్డమతస్థుడు** – శ్రీవైష్ణవుడు ★ **తీపుల** – యాతనతో

సంఖ్య : XV/458 పుట: 308 రాగం : **సాళంగనాట**

24 కామక్రోధవికారజలనిధికి కలశభవుఁడు మీ నామము
భీమగుణత్రయబిసకాండములకు బిరుదుహంస మీ నామము ॥పల్లవి॥

బహుళ దురితపటుపటల మను ఘన
గహన దావశిఖి గణుతింపఁగ మీ నామము
సహజకలుషతమిస్రముఁ దొలఁగింపఁగ నహ-
రహముల వెలిఁగెడి రవిబింబ మైనది మీ నామము ॥కామ॥

జననబంధదోషము లను గిరులకు
ననుపమ మగు నిష్ఠుర నిర్ఘాతం బరయఁగ మీ నామము
ఘనసంసారం బనుపెనుసర్పం
బునకును ముదమున గరుడుఁడు ॥కామ॥

తీరని పంచేంద్రియ మేఘములకు
ఘోరమారుతవిహారం బై నది మీ నామము
శ్రీరమణీశ్వర శ్రీవేంకటపతి
ధారుణిఁ బొగడఁగఁదగినది మీ నామము ॥నామ॥

భావదర్పణము :

నారికేళపాకంలో కవిత చెప్పగల, పెదతిరుమలయ్య ఈ కీర్తనలో శ్రీహరి నామ మహిమను కొనియాడుతున్నారు. ఓ శ్రీహరి! కలశభవుడైన అగస్త్యుడు మీ నామ సంకీర్తన చేసి కామక్రోధాది వికారములను అణచగలిగినాడు. సత్త్వరజస్తమో గుణములని పేర్కొనిన త్రిగుణములను విషవృక్షములంటారు. వాటికి హంస విరుగుడు. అయితే త్రిగుణాల విషవృక్షానికి మాత్రం పరమహంసయైన శ్రీహరియే విరుగుడు. గొప్ప పాపములనెడి కారడవిలో చిక్కుకొన్న వారికి మీనామము దావాగ్నియై కాల్చి ఆ యడవినుంచి వారిని రక్షిస్తుంది. కలుషము అనెడిగాడాంధకారమును చీల్చగల రవి బింబము మీ నామగానమే. జన్మ బంధాలనే పర్వతపంక్తులకు కఠినమైన పెద్ద సుత్తిదెబ్బలు మీ నామ సంకీర్తనములు. ఘనసంసారమనే ఘోరసర్పానికి మీ నామము గరుత్మంతుని వలె మృత్యువు. పరమపురుషా! పంచేంద్రియములనబడు, కారుమేఘములను పటా పంచలు చేయగలిగిన ప్రళయ మారుతము శ్రీహరి నామ సంకీర్తనము. శ్రీరమణీవల్లభుడవైన ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఈ భూమిపై పొగడ దగినది యేదన్నా వుందంటే, అది మీ నామసంకీర్తన మాత్రమే. (నా భావనలో పెదతిరుమలయ్య ఉద్దండుడు.)

★ **నిష్ఠురనిర్ఘాతము** – కఠినమైన పెద్ద సుత్తిదెబ్బ
★ **భీమగుణత్రయము** – భయంకరమైన త్రిగుణములు

సంఖ్య : XXIV/552 పుట: 369 రాగం : **నాదరామక్రియ**

25 ఈకెకు నీకుఁ దగు నీడుజోడులు
వాకుచ్చి మిమ్ముఁ బొగడవసమా యొరులకు ॥పల్లవి॥

జట్టిగొన్ననీదేవులు చంద్రముఖిగనక
అట్టె నిన్నురామచంద్రుఁ దనఁదగును
చుట్టమై కృష్ణవర్ణపుచూపులయాపెగనక
చుట్టుకొని నిన్ను కృష్ణుఁడవనఁదగును ॥ఈకె॥

చందమైనవామలోచన యాపెయౌఁగనక
అందరు నిన్ను వామనుఁ డనఁదగును
చెంది యాకె యప్పటిని సింహమధ్యఁ గనక
అంది నిన్ను నరసింహుఁడని పిల్వఁదగును ॥ఈకె॥

చెలువమైనయాపె శ్రీదేవి యగుఁగనక
అల శ్రీవక్షుఁడవని యాడఁదగును
అలమేల్మంగ యహిరోమాళిగలిదిగన
యిల శేషాద్రి శ్రీవేంకటేశుఁ దనఁదగును ॥ఈకె॥ **512**

భావదర్పణము :

మధురమైన ఈ కీర్తనను అర్థంచేసికొంటే అన్నమయ్య పాండిత్యగరిమ అర్థమవుతుంది. స్వామీ! నీకు రామచంద్రుడని, కృష్ణుడని, వామనుడని, నరహరియని, శ్రీవక్షుడని, శేషాద్రి నాథుడని పేర్లు వున్నమాట నిజమే. కాని ఈకె (ఈ శ్రీదేవి) నీ ఈడూజోడు అని నానోటితో యెంతపొగిడినా చాలదు. మాబోంట్లకు అది తరమా తండ్రీ అతి చక్కని జతయై నీదేవేరి చంద్రముఖి. ఆ రామ (ఆ వనిత) నీ సతి జానకి గనుక నీవు రామచంద్రుడవైతివి. ఆమె చూపులు కృష్ణవర్ణపు చూపులు (నల్లని జింక కన్నులు). ఆమె నిన్ను చుట్టుకొనుటచే, నీవు కృష్ణుడు అనుట సరిపోయినది. ఆమె పొందికగల వామనయన (చక్కని కన్నులున్న చిన్నది). అందుచేతనే నీవు ఆమె జ్ఞాపకములుగల వామనుడవైనావు. అప్పుడు (నీవు ప్రహ్లాద వరదుడవైన తరుణమున) ఆ మృగరాజమధ్యమ (సింహమువలె సన్నని నడుముగల స్త్రీ) నీ యెడమ తొడనెక్కినది గనుక నీవు నరసింహుడవైనావు. స్వామీ! నీవు శ్రీవత్సమను పుట్టుమచ్చచేత శ్రీవక్షుడవు కాలేదు. శ్రీదేవి నీ వక్షమున అందముగానెలకొనినది కదా! అందుచేత శ్రీవోఉడవైనావు. నీ దేవేరి అలమేల్మంగ అహిరోమాళి గలది (పాముంవంటి నూగారు వున్న సుందరి.) అందుచేత ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నిన్ను శేషాద్రినాథుడన్నారు.

★ **వాకుచ్చి** – నోరార ★ **చందమై** – అందముగా

సంఖ్య : XV/378 పుట: 254 రాగం : **బౌళి**

26 ఇటువంటివారల నెట్టు బోధించఁగ వచ్చు
కుటిలపుబుద్ధులచే కుందుదురు తాము ॥పల్లవి॥

పాపపుణ్యకర్మదేహి పసిరికాయపురువు
కూపములోని కప్ప దుర్గుణబద్ధుఁడు
దీపమువేటమృగము తెగని యాసోదకాఁడు
దూపము కాకిభక్తి యెందును లేనివాఁడు ॥ఇటు॥

మతిచంచలపువాఁడు మద్దెలలోనియెలుక
వ్రతియై కోరెడువాఁడు వలలో మీను
కుతిలపుటహంకారి గుండెమీఁది చింబోతు
అతికాముకుఁడు జిగురంటుకొన్న పికిలి ॥ఇటు॥

దేవతాంతరపరుఁడు తేనెలోఁబడిన యీఁగ
భావించి కాననివాఁడు బైసికొక్కెర
శ్రీవేంకటాధీశ్వరుసేవించక మోక్షానకుఁ
బోవల ననేటివాఁడు బూరుగుపై చిలుకా ॥ఇటు॥

భావదర్పణము :

ఇది పెదతిరుమలయ్య అద్భుతసృష్టి. ఏమి కవితాచాతుర్యం అని ఆశ్చర్యంతో తలమునకలౌతారు. ఓ ప్రజలారా! ఇటు నేను వుదహరించినవారికి యేవిధముగా బోధించగలము? వాళ్ళు కుటిలబుద్ధితో కుళ్ళిపోతూనే వుంటారు. నిత్యమూ పాపపుణ్యములు చేసే కర్మిష్ఠి మేడి పండులోని పురుగువంటివాడు. దుర్గుణములచే బద్ధుడైనవాడు బావిలో చిక్కుకుపోయిన కప్పలాగ అవస్థలుపడతాడు. తీరని, ఆశపోతు దీపము పురుగులాగా నశించిపోతాడు. కాకి భక్తి కలవాడు యెందుకూ కొఱగాని వాడవుతాడు. అయ్యలారా! చిత్తచాపల్యం కలవాడు మద్దెలలో దాగికొనిన యెలుకలాగా తిప్పలు పడతాడు. అతివలపై కోర్కెగలవాడు వలలోపల చిక్కిన చేపలాగా మృత్యువాతపడతాడు. కుటిలుడైన అహంకారి పొగరుబోతు పొట్టేలువలె చెడిపోతాడు. అతి కామాతురుడు వేటమృగములాగా చెడి నశిస్తాడు. స్వామీ! దేవతలమధ్య అంతరము నెంచువాడు తేనెలోబడ్డ ఈగవలె చెడిపోతాడు. శ్రీహరిని భావించి కాననివాడు కొంగ జపం చేస్తూనే వుంటాడు. శ్రీవేంకటేశుని సేవించక ముక్తికోరేవాడు బూరుగుచెట్టుమీద చిలుకలాగా చెడిపోతాడు.

★ **అసోదకాడు** – ఆశపోతు ★ **బైశికొక్కెర** – ఒంటికాలి కొంగ

సంఖ్య : XV/119 పుట: 75 రాగం : **నాట**

27 నానామహిమల శ్రీనారసింహము
పూని మమ్ము రక్షించీ పొగడెద నిదిగో ॥పల్లవి॥

కొండవంటి వేదాద్రిగుహలలో సింహము
దండి భవనాశి యేటిదరి సింహము
అండ నారుశాస్త్రముల అడవిలో సింహము
నిండి అహోబలముపై నిక్కిచూచీ నదిగో ॥నానా॥

దిట్ట యోగీంద్రుల మతితెరమఱఁగు సింహము
జట్టిగొన్న శ్రీసతితో జంటసింహము
పట్టి దైత్యుల వేఁటాడే బలుదీము సింహము
మెట్టి అహోబలముపై మెఱసీఁ దా నదిగో ॥నానా॥

పలుదేవతల వెనుబలమైన సింహము
కెలసి కంబాన బెనఁగిన సింహము
అలరి శ్రీవేంకటేశుఁ డైనట్టి సింహము
కొలువై అహోబలాన గురుతాయ నిదిగో ॥నానా॥

భావదర్పణము :

నేడు నృసింహజయంతి. ఈ పర్వదినాన పెదతిరుమలయ్య పాడిన ఈ అహోబల నారసింహస్వామి కీర్తన వివరించటం నాసుకృతమే మరి. నానా మహిమలు కలిగిన ఈ అహోబల శ్రీనారసింహుడు, యిదిగో మమ్మల్ని రక్షించుట కొఱకు మన యెదురుగనెవున్నాడు. ఈతనిని కీర్తించెదము గాక! ఎదురుకొండ, అయిన వేదాద్రి యొక్క గుహలో ఈ సింహము వెలసియున్నది. భవనాశి నదీ తీరమున ఈ సింహము వున్నది. క్రూరమైన స్వభావముగల ఈ అడవి సింహము ఆరుశాస్త్రములలోను దిట్ట సుమా! అదిగో నిక్కి చూస్తున్న ఈ సింహమే అహోబలముపై వెలసినాడు. ఈ సింహము దిట్టఅయిన యోగీంద్రుల మానసములనే తెఱచాటున ప్రత్యక్షమగువాడు. జత అయిన శ్రీలక్ష్మిని, తొడపైన నిడుకొనిన సింహమీదేవుడే. హిరణ్యకశిపుని రాక్షసపుత్రులను పట్టి వధించినదీ సింహమే. అదిగో ఈ అహోబలం కొండను మెట్టి మెఱసిపోతున్న సింహమును కనులారా చూడండి ఈ సింహము అనేకులైన దేవతలందరికీ వెన్నెముకవలె బలమును చేకూర్చువాడు. స్తంభమునుంచి ఆవిర్భవించి, పెనగి హిరణ్యకశిపుని వధించినదీ సింహమే. తిరుమల శ్రీవేంకటేశ్వరుడైనది కూడా ఈ సింహమే. ఇదిగో అహోబలమునకు గుర్తుగా కొలువైన సింహము, యీ నారసింహుడే.

★ **కెలసి** – ఉగ్రుడై ★ **జట్టిగొన్న**– వశపరచుకొనిన

సంఖ్య : XV/192 పుట: 128 రాగం : **సాళంగనాట**

28 మునులాల జనులాల మ్రొంచిన దేవతలాల
పనిపూని మొక్కరో పరమాత్మునికి ॥పల్లవి॥

కనకాచలమువంటి ఘనదివ్యరథముపై
వనజాక్షుఁ డెక్కి వీథివచ్చీవాఁడె
వెనుదళమై నడచె విష్వక్సేనుఁ డిదె దేవిడి
కని మని సేవించరో కన్నులపండుగలు ॥మును॥

గగనవాహినివంటి గరుడధ్వజముతోడ
అగడై వీథినేఁగే చక్రాయుధుఁడు
పగటు విజయముతో పాంచజన్యము వట్టీని
నిగిడి కొనియాడరో నిచ్చ కల్యాణములు ॥మును॥

వరుస భాగ్యదేవతవంటి యలమేలుమంగ
వుర మెక్కఁగ శ్రీవేంకటోత్తముఁడు
తిరమై నెలవుకొనె దివ్యనగరులోనను
శరణని బదకరో సాక్షాత్కారమున ॥మును॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య రచననాస్వాదించండి. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వీధుల వీధుల వెంట వూరేగుతున్నాడు. ఓ మునులారా! జనులారా! పరవశులైన దేవతలారా! ఈ పరమాత్మునికి వినమ్రులై మొక్కండి. ఈ స్వామి వూరేగుతున్న రథము మేరుపర్వతమువలెనున్నది. దానిమీద వనజాక్షుడెక్కి వీధులలో వూరేగవచ్చినాడు. స్వామి రథము వెనుకనే విష్వక్సేనుడు తన దళములతో నడచుచున్నాడు. మీ కన్నులకు పండుగవలెనున్న ఈ దేవదేవుని సేవించండయ్యా! స్వామి వారి గరుడధ్వజము గగనవాహినియైన ఆకాశగంగవలెనున్నది. స్వామివారి సుదర్శనచక్రము కూడా వూరేగుచున్నది. తన విజయమునకు సంకేతముగా పాంచజన్య శంఖమును స్వామి పూరించుచున్నాడు. నిత్యశోభనములతో విరాజిల్లుతున్న హరిని భక్తితో స్తుతించండి. వరుసలో భాగ్యములనొసగు అలమేల్మంగమ్మ వురమెక్కి శ్రీవేంకటేశ్వరుని అలరించగా, స్థిరముగా నెలకొనిన దివ్యనగరము తిరుమలలో, వూరేగుచున్నారు. ఈయన సాక్షాత్కారము చేసికొని శరణని బ్రతకండయ్యా!

★ **కనకాచలము** – మేరుపర్వతము ★ **నిగిడి** – విజృంభించి

సంఖ్య : I/331 పుట: 221 రాగం : **గుండక్రియ**

29 పోరాక పోయి తలఁపుననున్నదైవంబుఁ
జేరనొల్లక పరులఁ జేరఁదిరిగెదము ॥పల్లవి॥

వడిఁబారుపెనుమృగము వలలలోపలఁ దగులు-
వడి వెడల గతిలేక వడఁకుచున్నట్లు
చెడనికర్మములలోఁ జిక్కి భవములబాధఁ
బడియెదముగాక యేపనికిఁ దిరిగెదము ॥పోరా॥

నీరులోపలిమీను నిగిడి యామిషముకై
కోరి గాలము మ్రింగి కూలఁబడినట్లు
జారిపోయిననేల సంసారసౌఖ్యవి-
కారంపుమోహములఁ గట్టువడియెదము ॥పోరా॥

శ్రీవేంకటేశు నాశ్రితలోకరక్షకుని
భావింప దేవతాపతియైనవాని
సేవించుభావంబు చిత్తమొడఁబడక నే-
మీవలావలిపనుల నిట్లఁ దిరిగెదము ॥పోరా॥ **331**

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య మానవుల చాపల్యమును వివరిస్తూ యేమంటున్నారో వినండి. పోరాకపోయి (ఇంతాచేసి పోయిపోయి) తలపుననున్న దైవమైన తిరుమలేశుని చేరుటకు ఇచ్చగించక మేము పరుల (రాజులను, అధికారులను) చేర (ఆశ్రయించుటకు) వారి వెంబడి తిరిగెదము. ఒక పెద్ద మృగము వేగముగా పారిపోతూ వలలోపల చిక్కుకొన్నట్లు, ఆపైన యెక్కడికి పోయేదిక్కులేక వణికిపోయినట్లు మమ్ము వదలివేయని కర్మపాశములలో జిక్కి పుట్టుకల బాధలను పొందుతూనే వున్నాము. ఏ పనికీ (ఎందుకూ కొఱగాక) తిరుగుతూనే వుంటాము. నీటిలోపల హాయిగా తిరిగే మీలు (చేప) మిషముకై (యెరకోసము) గాలమును మింగి చిక్కుబడినట్లు నేలకుజారిపోయి (బూమిపై జన్మించి) సంసారసుఖముకోసం ఆశపడి వికారరూపమైన మొహమునకు జీవుడు కట్టుబడిపోవుచున్నాడు. దేవతలకు నాథుడైన వానిగా భావింపదగిన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు ఆశ్రితలోక రక్షకుడు. ఆస్వామిని అట్లా సేవించే భావము చిత్తములో ఒడంబడక పోయినచో ఈ పని ఆపని అంటూ తిరుగాడుతూనే వుంటాము కాని, ఆస్వామిని శరణు అనము.

★ **ఒల్లక** – ఒప్పుకొనక ★ **ఒడంబడు** – అంగీకరించు

సంఖ్య : XV/360 పుట: 255 రాగం : **గుజ్జరి**

30 దైవముచేసినసేఁత తప్పించరాదు
కావలసిన పనులు కాకమానవు ॥పల్లవి॥

పొంకముగానివానికి బుద్ధు లెన్నినేరిపినా
వంకర కొంకరేకాని వశముగాఁడు
సంకుఁ బూసదెచ్చి యెంత సానఁబట్టి తోమినాను
సుంకించి ముత్యముతోడి సూటికి రాదు ॥దైవము॥

యెలమితోఁ గురూపి నెంత సింగారించినాను
అలయికలేకాని అందముగాదు
మలసియిత్తడి దెచ్చి మాడలుగాఁ జేసితేను
కలసహజమేకాని కనకము గాదు ॥దైవము॥

యిరవుగా నిగ్గడికి నెంత పెండ్లిసేసినాను
పొరపొచ్చెమె కాని పొందఁగరాదు
సరుగ శ్రీవేంకటేశ్వరుదాసుఁడై తేఁ గాని
సరినేమిటా జ్ఞానము సమకొనరాదు ॥దైవము॥

భావదర్పణము :

చక్కటి జ్ఞానబోధ చేస్తున్నారు పెద్దతిరుమలయ్య. దేవుడు చేసిన చేతలు బహు చిత్రవిచిత్రముగా వుంటాయి. వాటిని తప్పించుట యెవ్వరి తరమూ కాదు. మనకు ఇష్టమైనా కాకపోయినా, కావలసిన పనులు కాకమానవు కదా! మరి ఇంకా ఈ పీకులాట దేనికి చెప్పండి. మూర్ఖుడికి యెన్ని మంచి బుదులు నేర్పించినా వంకరగా ఆలోచిస్తాడు కాని, వశముకాడు. నత్తగుల్లను తీసికొనివచ్చి యెంత గొప్పగా సానబట్టినా ముత్యమవుతుందా? కురూపియైన వనితను తెచ్చి యెంత అందంగా అలంకరించినా, శ్రమే మిగులుతుంది కాని, ఆమె అందగత్తె అవుతుందా? ఇత్తడిని తెచ్చి మాడలుగా (నాణెములుగా) తయారు చేస్తే బంగారం అయిపోతుందా? కఠినాత్ముడైన మగవాడికి పెండ్లిజేస్తే ప్రతిదినమూ భార్యతో కలతలేకాని భార్యతో సక్రమంగా కాపురము చేస్తాడా? శ్రీవేంకటేశ్వరుని దాసుడుగాని వానికి జ్ఞానం సమకూడుతుందా? ఎన్నటికీ అది జరిగేపనికాదు.

★ **నిగ్గడి** – కఠినాత్ముడు ★ **సంకుబూస** – నత్తగుల్ల

సంఖ్య : XV/463 పుట: 312 రాగం : **శ్రీరాగం**

31 **ఘనసుఖము జీవుఁ డెఱుఁగఁడుగాక యెఱిఁగినను**
అనవరతవిభవంబు లప్పుడే రావా ॥పల్లవి॥

విసుగ కెవ్వరినైన వేఁడ నేర్చిననోరు
దెసలకునుఁ బలుమారుఁ దెరచునోరు
వసుధాకళత్రుఁ దడవదుగాక తడవినను
యెసఁగఁ గోరికలు తన కిప్పుడే రావా ॥ఘన॥

ముదమంది యెవ్వరికి మొక్క నేర్చినచేయి
పొదిగి యధముల నడుగఁ బూనుచేయి
అదన హరిఁ బూజ సేయదుగాక సేసినను
యెదురెదురఁ గోరికలు యిప్పుడే రావా ॥ఘన॥

తడయ కేమిటికైనఁ దమక మందెడి మనసు
అడియూసకోరికల నలయు మనసు
వడి వేంకటేశుఁ గొలువదుగాక కొలిచినను
బడిబడినే చెడనిసంపద లిట్లు రావా ॥ఘన॥

భావదర్పణము :

శ్రీరంగంలో దొరికిన అన్నమయ్య కీర్తన. బహుశా పెదతిరుమలయ్య కూడా ఈ కీర్తన శ్రీరంగంలో చెప్పినారేమో. ఏదియేమైననూ ఈ కీర్తన ఒక అమృత గుళిక. ఏది అనుపమమైన గొప్ప సుఖమో జీవుడు యెరుగడు. కాని ఒక్కసారి ఆ సుఖము నెఱిగితే ఆక్షణముననే అనేకవిభవములు కలుగవా? మానవుని "నోరు" ఒకసారి యాచించడానికి అలవడితే ఇక అందరినీ యాచిస్తూనే వుంటుంది. ఎంత వసుధనార్జించినా, యెంత భార్యా సమాగమము పొందినా కోర్కె తీరదు. మన చెయ్యి వున్నది చూశారా, ఇది ఒకసారి పరులకు మ్రొక్కుటకలవాటుపడితే యెంత అధముడికైనా మొక్కి సహాయం కోరుతుంది. మనస్సు అచ్యుతుని పూజించనొల్లదు, ఒకవేళ పూజ మొదలుపెట్టినా యెదురెదురైన కోర్కెలు ఇప్పట్నించే వస్తుంటాయి. ఒక్కసారి పరవశమునకు లోనైన మనస్సు అడియాసలకు లొంగిపోయి విపరీతమైన కోర్కెలతో అలసిపోతుంది. అటువంటి మనసున్నవాడు శ్రీవేంకటేశ్వరుని యెట్లా కొలవగలడు? కాని ఆ స్వామి కృపవల్ల శరణంటే సిరులు వురికి రావా?

★ **కళత్రము** – భార్య ★ **బడిబడినే** – వెనువెంటనే

సంఖ్య : XX/301 పుట: 201 రాగం : **సామంతం**

32 **ఎంతదవ్వయిననేమి ఇక్కడ నుండిననేమి**
చింత వొక్కటైనప్పుడే చేరువౌటగాదా ॥పల్లవి॥

నిన్ను నంటినట్టిగాలి నేఁడు నామీఁదఁ బొలసె
యెన్న నది యిద్దరికి నేకముగాదా
ఇన్నిటా నొకచందురు నిద్దరముఁ జూచితిమి
కన్నులచూ పిద్దరికిఁ గలయుటేకాదా ॥ఎంత॥

యిద్దరి యెలుఁగులకు యీయాకసమే గురి
అద్ది మన యిదియె మాటాడుట గాదా
పొద్దుపొడ పొక్కటే పొంచి యీ యింటా నాయింటా
వొద్దనుండి నట్టేకాదా వొరసిన భేదమా ॥ఎంత॥

భావజు నమ్ములే కావా పలుమారు సోఁకేవి
చేవదేరెనవె పూవుసేసలు
శ్రీవేంకటేశ నీవే చేకొని కూడితి నన్ను
యీవేళలకు నిదె హితవు గాదా ॥ఎంత॥

భావదర్పణము :

ఈ శృంగార కీర్తనలో అన్నమయ్య నాయిక భావుకతను యెంత అద్భుతంగా వర్ణిస్తున్నారో చూడండి. ప్రభూ! నీవు నాకు యెంత దూరంగా వుంటే నేమి ఇక్కడ నాదగ్గరనే వుంటే యేమి? మన ఇద్దరి ఆలోచన ఒక్కటైపోతే నీవు నాకు దగ్గరైనట్లు కాదంటావా? ప్రియా! నిన్ను తాకిన 'గాలి' నామీద వ్యాపించింది. ఎంచిచూస్తే అది మనిద్దరిని ఏకము చేసినట్లు కాదా? మనిద్దరమూ చూచేది ఒకే చందమామను. అది నిజంగా ఇద్దరి చూపులు కలియుట కాదా? మనిద్దరము మాట్లాడే మాటలు ఒకే ఆకాశంలో కలిసిపోతున్నాయి. ఇదియే మన మాటలు కలిసి మాట్లాడుకొన్నట్లు కాదా? మా ఇంటిమీద మీ ఇంటిమీద (తిరుమల శిఖరాలపై) సూర్యాస్తమయంతో పొద్దు పొడుపు, వొక్కటే కదా! అది మనిద్దరమూ దగ్గరున్నట్లు కాదా? భేదమేమి వుంది చెప్పవయ్యా స్వామీ! నీవు నాపై చల్లే పూలతలంబ్రాలే భావజుని (మన్మథుని)వింటినుంచి వచ్చిన తూపులు కావా? అవి అనేకమార్లు నన్ను తాకుచున్నవి. ఓ శ్రీవేంకటేశా! నీవే నన్ను స్వీకరించి కూడితివి. ఈవేళ ఇంతకంటె హితమైనది నాకేముంటుంది?

★ **చింత** – ఆలోచన ★ **అద్ది** – అది

సంఖ్య : XV/382 పుట: 257 రాగం : **గుజ్జరి**

33 అంతరంగములో నున్న హరియే గతిగాక
చింతించి మొక్కితేఁ దానే చేకొని రక్షించును ॥పల్లవి॥

పుట్టించిన కర్మమే పోషించకుండునట
బెట్టుగా మనసే మరపించునట
పట్టయిన దేహమే బతిమాలింపించునట
చుట్టము లెవ్వరు యెంచిచూచినఁ బ్రాణికిని ॥**అంత**॥

పక్కన విత్తినభూమి పంట పండకుండునట
యెక్కడా మాయే భ్రమయింపించునట
అక్కరతోఁ జేసిన పుణ్యమే కట్టివేసునట
దిక్కుదెస యెవ్వరు యీ దేహిఁ గరుణించను ॥**అంత**॥

ఆసలఁబెట్టే పాయమే అటమట మౌనట
చేసే సంసార మజ్ఞానిఁ జేయునట
వేసారక యింతకూ శ్రీవేంకటేశుఁ డేలికట
మోసపుచ్చేవా రెవ్వరు ముదమే జీవునికి ॥**అంత**॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య ఈ కీర్తనలో పరమాత్మ వింత పద్ధతులేవో వివరిస్తున్నారు. ఆయన (పరమాత్మ) చేసే మాయ యెవరిపైన? ఆయన బిడ్డలమైన మనపైననే. మన బిడ్డల్ని మనం బాధిస్తామా? కానీ పరమాత్మ మన మనస్సును ఆటలాడించి చెడు, మంచి పనులు చేయించి వాటిననుభవించడానికి అనేక జన్మలనిచ్చి తమాషా చూస్తుంటాడు. అదే మాయ... మరి దారేమిటి? అంతరంగమెల్లా నిండియున్న శ్రీహరిని గతియని చింతించి మ్రొక్కుటయే. అప్పుడు ఆయనే చేకొని రక్షించును. మనని పుట్టించిన కర్మ – పోషించదు. కానీ మనస్సు మాత్రం మరిపిస్తుంటుంది. దేహము వచ్చిన దగ్గరనుంచి అందరినీ బ్రతిమిలాడుతూ బ్రతుకుతాడు. ఎంచి చూస్తే వీడికి నిజమైన చుట్టాలెవ్వరు? ప్రాణిభ్రమలోనే వుంటాడు. నాటిన విత్తనం దున్ననిచోట వేస్తే మొలకెత్తుతుందా? ఎక్కడ చూచినా విష్ణుమాయయే. అవసరం కొలది చేసే పుణ్యకార్యాలు జన్మలనిస్తాయి. మరి ఈ జీవునికి దిక్కు యెవ్వరయ్యా? ఇదిట్లా వుంటే వయస్సు చేసే పని... వింత ఆశలు పుట్టించి సంసారం అనే అజ్ఞానంలో పడవేసి అలమటింపజేస్తుంది. వీటన్నిటికి యేలికైన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు కరుణించి, రక్షించాలి. ఇంత ఈ జీవుణ్ణి మోసపుచ్చుతున్నదెవరు? ఇంకెవరు నామాలవాడు.

★ **వేసారక** – విసుగుచెందక ★ **అటమటము** – వంచన

హరినే అడుగరో ఆమాట

సంఖ్య : XV/127 పుట: 84 రాగం : **భూపాళం**

34 కాయ పండుసేయఁబోతే కదు పులుసేఁగాక
యేయెడ తీపుగాదు యిటువంటిదే ॥పల్లవి॥

కోపమెల్లా నొకవంక కూడవేసి మతికదా
పైపై హరిఁదలఁప పాత్రుఁ డయ్యేది
కైపుగాక రుచులపై కాంక్షమాని మతికదా
వోపి లోకముల సద్ద నొల్లకుండేది ॥**కాయ**॥

పంచేంద్రియముల నెల్ల పారఁదోలి మతికదా
వుంచపువిరక్తి కెల్ల వొడిగట్టేది
కొంచెపుకోరికెల్ల కోరకుండి మతికదా
వంచి హరిదాసులలో వహి కెక్కేదీ ॥**కాయ**॥

వేవేలు పనులెల్ల విడిచిన మతికదా
శ్రీవేంకటేశ్వరునిఁ జింతించేది
భావించి యితని దాసపరికరమై కదా
త్రోవచూచి మోక్షము తుద కెక్కేది ॥**కాయ**॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తననాస్వాదించండి. కాయ కాలక్రమేణా పండు అయితే మధురంగా వుంటుంది. కాని వెంటనే పండు అయితే, అది పులుపుగానే వుంటుంది కదా! తీపి యెట్లవుతుంది? మొదలంటా కోపాన్ని కూల్చివేస్తేనేకదా! పరమాత్మను ధ్యానింపగలిగేది. రుచులమీద కాంక్షపోతేనే కదా! లోకములో హరిదాసుల లక్ష్యం నెరవేరేది. పంచేంద్రియములను పారద్రోలితేనే కదా! మనస్సులో విరక్తి భావము పొడచూపుతుంది. కొనలు కనబడేట్లు పెరిగిన కోరికలను కోసివేస్తేనే కదా! దాసవర్గము ప్రసిద్ధికెక్కేది. అనేక రకములైన వ్యాపకాలను విడిచిపెడితేనే కదా! శ్రీవేంకటేశ్వరునిపై ధ్యాస కలిగి ఆయన గురించి చింతించేది. భావించి ఈతని దాసులకు పరికరమైనప్పుడు కదా! ముక్తిని పొందే బాటలో చిట్టచివరి దశకు చేరేది!!

★ **వహి** – ప్రసిద్ధి ★ **వంచి** – వినయంతో

★ **సద్ద** – లక్ష్యము ★ **తుదికెక్కేది** – చివరకు చేరేది

సంఖ్య : XXIV/73 పుట: 49 రాగం : **లలిత**

35 ఒకటిపై నొకటి నీవుపాయాలు
వెకలినీవిద్యలెల్ల వెల్లవిరి గావా ॥పల్లవి॥

సందడి నాచేఇ ముట్టి సరసాలాడేకొరకే
పందెమాడవచ్చేవు పలుమారును
మందలించి నాచేత మాటలాడించవలసి
అందపుఁగత లడిగే వది నే నెఱఁగనా ॥ఒక॥

యేరా నాకుచగిరు లిటు ముట్టేయందుకుఁగా
హారములు చిక్కుదీవే వది మేలురా
గోరికొన దాఁకించేకొరకుఁగా చెక్కు ముట్టి
యీరీతి వేఁడుకొనే విన్నియుఁ దెలిసెరా ॥ఒక॥

యీకడ నన్నుఁగూడేఇందుకుఁగా నింతసేసి
యేకతమాడేనంటా నెనసితివి
పైకొని శ్రీవేంకటేశ బడివాయకుండా న-
న్నాకుమడిచిమ్మనేవు అవురా నీవు ॥ఒక॥ **73**

భావదర్పణము :

తననితాను శ్రీవేంకటేశుని వలపుకత్తెగా వూహించుకొని అన్నమయ్య చెప్పిన శృంగార సంకీర్తన ఇది. దీని మాధుర్యం ఆస్వాదించండి. నేటి తెలుగులో ఈ పల్లవి ఇలా వుంటుంది. స్వామీ! నీ జిత్తులన్నీ వొకదాన్నొకటి మించిపోయేలా వున్నాయి. అబ్బో! నీవు బయటపెట్టిన నీవిద్యలన్నీ బాహాటంగా వెలిగిపోతున్నాయి సుమా! సందుచూచుకొని నాచేతిని తాకి సరసాలాడాలనే నీ దొంగ ఆలోచన. అందుకనే పందెము వేస్తున్నట్లు మాటిమాటికీ నాచేతిని తాకుతావు. ఏదో నెపంతో నాతో మాట్లాడాలనే అందమైన శృంగారకథలు చెప్పమని మరీమరీ అడుగుతావు. ఆ సంగతి నాకు తెలియదనుకొన్నావా? అమ్మదొంగా!! ఏమిరా నీతెలివితేటలు!! నా మెడలో హారాలు మెలికపడ్డాయి సరిచేస్తానని నీవు చేస్తున్న చిలిపిపని యేమిటో నాకు తెలియదా? నా కుచగిరులను ముట్టుకోవాలనే చిలిపి ఊహ నాకు తెలియదనుకొన్నావా? నా చెక్కిళ్ళు పుణికి వేడుకొంటున్నట్లు నటిస్తూ తమరు చేసే నఖక్షతములను యెవరన్నా చూస్తే నాకెంత సిగ్గుగా వుంటుంది? ఇంతా చేసి నన్ను కూడుట కొఱకే గదా! నీవు నాతో ఏకాంతంగా మాట్లాడాలని హఠాత్తుగా సంగమించితివి. ఇలా ఆక్రమించుకొన్న శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవు అంతటితో ఆగినావా? ఇప్పుడు తాంబూలమిచ్చి పెళ్ళాడమంటున్నావు. ఔరా! నీవెంతటివాడవు!!

★ **ఎనసితివి** – సంగమించితివి ★ **వెకలి** – ప్రత్యక్షముగా

సంఖ్య : XV/153 పుట: 102 రాగం : **శంకరాభరణం**

36 ఇందునందునెంచ భేద మెంతైనఁగలదు
చిందరవందరగాక చేతికి లోనయ్యీనా ॥పల్లవి॥

దేవునిగొలుచుఁవాడు దేవునికి కొఱగాక
యీవల సంసారుల కేమిబాఁతి
కావరపుమనుజుల కని కొలిచేవారికి
దైవికము విచారించ తలఁపున్నదా ॥ఇందు॥

పరము గోరేటివాఁడు పరమునకె కొఱగా
కిరవై యింద్రియముల కేమిబాఁతి
వొరసి భోగములలో నోలలాడేవానికి
అరిది మోక్షసుఖము లాసపడనున్నదా ॥ఇందు॥

పనిగొన్న భక్తివాఁడు భక్తికి కొఱగాక
యెనసి కర్మవిధుల కేమిబాఁతి
మని శ్రీవేంకటేశుమాయఁ జిక్కినవానికి
తనిసి భవబంధముల దాఁటఁగఁ జోటున్నదా ॥ఇందు॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య కీర్తనలలో పల్లవి అర్థముకావటం బహుకష్టం. ఇందులోను అందులోను (రక్తిలోను, విరక్తిలోను) యెంతైనా భేదమున్నది. మనిషి దేనినాశిస్తాడో దాన్ని పొందలేడు. ఇంకొక 'బాఁతి' (భ్రాంతి)లో పడి చీకాకు పొందుతుంటాడు. అటువంటప్పుడు వాడి జీవితం చిందరవందర కాక, యేమౌతుంది? శ్రీవేంకటేశ్వరుడి మాయవల్ల వీడు ఈ బాఁతిలోనుంచి బయటపడలేడు. పరమాత్ముడు కల్పించే 'బాఁతి' (భ్రాంతి) యెంత విచిత్రమైనదో వినండి. దేవుని గొలిచేటివాడు అట్లా కొలవక సంసార తాపత్రయంలో పడతాడు. కావరముతో మిడిసిపడే ధనికులైన నరులను కొల్చేవాడికి దైవాన్ని కొలిచే ధ్యాసే వుండదు. మోక్షం కావాలని ఆరాటపడేవాడు ఇంద్రియాలభ్రాంతిలో పడి మోక్షానికి కొఱగాక పోతాడు. నిరంతరం భోగలాలసలో చిక్కినవానికి మోక్ష సుఖము కావాలనిపించదు. భక్తి కావాలి అని కోరుకునేవాడు భక్తికి కొఱగాకుండాపోయి కర్మవిధుల చిక్కి భ్రాంతిలో అలమటిస్తుంటాడు. శ్రీవేంకటేశ్వరుని మాయలో చిక్కుకుపోయినవాడు భవబంధాలలో చిక్కుకొని అలమటిస్తుంటాడు. శరణు శరణు ఏడుకొండలవాడా! అంటే... నే దారి.

★ **తనిసి**– తృప్తిపడి ★ **ఒరసి** – ఒత్తుకుపోయి

సంఖ్య : XV/210 పుట: 140 రాగం : గౌళ

37 ఘనసంసారుల కెల్ల కర్మమై పొడచూపు
ననిచి యింతకు గురి నరహరి వొక్కఁడు ॥పల్లవి॥

యెలమిఁ బుణ్యములెల్ల యింద్రలోకమై తోఁచు
నలుండ పాపములే నరకలోకమై తోఁచు
పొలసి రెండు సరియైతే భూలోకమై తోఁచు
కలవాఁ డొక్కఁడే గుఱి కమలావిభుఁడు ॥ఘన॥

పరగ రాజసులకు బ్రహ్మయై పొడచూపు
గరిమ తామసులకు కఱకంఠుఁడై యుండు
సిరుల సాత్వికులకు శ్రీకాంతుఁడై మించు
నిరవై నవాఁడు శ్రీహరి యొక్కఁడే ॥ఘన॥

ఆయ మెఱిఁగినవారి కంతరాత్మయై యుండు
చాయ గన్న వారికి జగమెల్లనై తోఁచు
చేయఁగన్న వారికి శ్రీవేంకటేశుఁడై తోఁచు
యేయెడ వారికి గుఱి యీ దేవుఁ డొక్కఁడే ॥ఘన॥

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య ఈ కీర్తనలో భువిలో సంసారులకు కర్మవలె పొడచూపుతున్న ఈ పీకులాట నరహరి కల్పితమేకాని వేరొకటి కాదు. ఆయన చేయబట్టే మానవులు మాయలో చిక్కుకుపోతున్నారు. ఇంద్రలోకమంటే యేమిటి పుణ్యులు పొందే ఆనందం. నరకమంటే, పాపులు పొందే దుఃఖం. ఈ రెండూ సమానమైతే భూలోకం చేరక తప్పదు. మళ్ళీ ఈ మూడూ సంప్రాప్తింపజేసే వాడెవరు? సర్వలోక పాలకుడైన శ్రీహరియే. మనందరి మనస్సులలో నిలిచి ఆశ్రీహరే వుంటాడు. కానీ రాజసగుణముగలవారికి ఆ దైవము బ్రహ్మగా భావింపజేస్తాడు. తామసులు అదే దైవాన్ని రుద్రుడు అంటున్నారు. సాత్వికులు దైవాన్ని లక్ష్మీపతిగా భావిస్తారు. కానీ వీరందరికీ మూలమైనవాడు శ్రీహరిమాత్రమే. అచ్చమైన కిటుకు తెలిసినవారికి ఆ శ్రీహరే అంతరాత్మగా మనలో వున్నాడు. తత్త్వము తెలిసినవారికి ఈ జగమే శ్రీహరి. ధ్యానించుట తెలిసినవారికి శ్రీహరే, వేంకటేశ్వరుడు. ఇటువంటి వారికి వేఱొండు దైవముపై గురివుండదు.

★ **కఱకంఠుడు** – రుద్రుడు ★ **పొలసి** – అతిశయించి

సంఖ్య : XV/425 పుట: 286 రాగం : సౌరాష్ట్రం

38 ఇందరికంటె నెక్కుడు యెంచఁగ యోగీశ్వరుఁడు
అంది కనుఁగొను తన యంతరాత్మ నెపుడు ॥పల్లవి॥

చూడఁగల వన్నియును చూడని యోగీశ్వరుఁడు
బూడిదెలో గచ్చుకాయై పొరయఁ డెందు
యేడనైనా నుండనీ యిచ్చైన యోగీశ్వరుఁడు
వాడలో కుమ్మరిపురువువలె నెందు నంటఁడు ॥ఇందరి॥

చేనంటి యే పుణ్యమైనాఁ జేయని యోగీశ్వరుఁడు
నూనె గొల్చిన కుంచమై నుశికేలును (?)
వీనులనేమైనాను వినని యోగీశ్వరుఁడు
నానేటి తామరపాకై నడుమఁ దా నుండును ॥ఇందరి॥

వొడ్డి చవులుగొనని ఉత్తమయోగీశ్వరుఁడు
జిడ్డంటని నాలికై నిశ్చింతాన నుండు
యెడ్డవలె మెలఁగని యెదలో యోగీశ్వరుఁడు
దొడ్డ శ్రీవేంకటేశ్వరుతోనే రమించును ॥ఇందరి॥ **425**

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య చెప్పిన ఈ అధ్యాత్మకీర్తనలో యోగీశ్వరుని విశిష్టతను వివరిస్తున్నారు. ఆ రోజుల్లోని "ఇందరికంటె" అనే పదప్రయోగమే నేటికాలంలో "అందరికంటె" అని అనబడుతున్నది. ఎంచి చూస్తే అందరికంటె యెక్కువ అయినవాడు యోగీశ్వరుడు మాత్రమే. ఎందుకంటే యెప్పుడూ, అతగాడు తన అంతరాత్మను కనుగొని తాను ఆత్మస్వరూపుడననే భావనతోనే వుంటాడు. అతను ఇతరులు చూడగలిగే ప్రాపంచిక విషయాలను చూడడు. బూడిదెలో దాగిన గచ్చకాయవలె అతగానిని పొందుట అసాధ్యము. ఆ యోగీశ్వరునికి యెక్కడున్నా యొకటే. అతను వాడలోవున్నా, కుమ్మరి పురుగువలె ఒంటరిగానే వుంటాడు. ఆ యోగీశ్వరుడు పూనుకొని యే పుణ్యకార్యమూ చేయడు. అతగాడు నూనెను కొలిచెడి కుంచము (ఒక కొలపాత్ర) మన చేతిలోంచి జారిపోయినట్లు యెవ్వరిపట్టుకూ చిక్కడు. ఆ యోగీశ్వరుడు యెంత మౌని అంటే అతనిని యెవ్వరూ విని వుండరు. నీటిలో నానబెట్టిన తామరాకువలె దేనినీ అతడు అంటించు కోడు. ఆ యోగీశ్వరుడు జీవించుటకే ఆహారం స్వీకరిస్తాడు కాబట్టి రుచులకోసం యెన్నడూ ఆరాటపడడు. మన నాలుకకు యెలా జిడ్డు అంటుకోదో నిశ్చింతగా అతడు దేనినీ అంటించుకోడు. ఆ యోగీశ్వరుడు మనస్సులో కూడా మూర్ఖునివలెఆలోచించడు. గొప్పవాడైన శ్రీవేంకటేశ్వరునియందే ఆ యోగీశ్వరుడు ఆనందిస్తుంటాడు.

★ **నుశికేలును** – జారిపోతాడు ★ **ఎడ్డె** – మూర్ఖుడు

సంఖ్య : XV/150 పుట: 100 రాగం : **పాడి**

39 ఎంత లేదు లోకము యెచ్చేది కుందేది
పంతపు శ్రీహరిభక్తి పట్టవలెఁగాక ॥పల్లవి॥

తనువులు మోచేది ధనములు దాఁచేది
ఘనజీవులకు నెల్లఁ గలిగినది
మనసులు రోసేది మమతలఁ బాసేది
వనజాక్షుఁ గొలిచేది వలె నింతె కాక ॥ఎంత॥

కాఁపురాలు సేసేది కపటాల లానేది
తాపపు జీవుల కెల్లాఁ దగిలినదె
కోపములఁ దుంచేది కోరికలఁ దెంచేది
శ్రీపతి కరుణలోనఁ జిక్కవలెఁగాక ॥ఎంత॥

ఆఁకటికి బడలేది అన్నములు గొనియేది
తేఁకువ జీవుల కెల్ల ద్రిష్టమైనదె
యేఁకటతో శ్రీవేంకటేశ్వరు శరణని
కాఁకదేర సుఖియించఁగా వలెఁగాక ॥ఎంత॥ **150**

భావదర్పణము :

తాళ్ళపాక పెదతిరుమలయ్య చెప్పిన చక్కటి అధ్యాత్మ కీర్తన నాస్వాదించండి. ఈ కీర్తన నేటి తెలుగులో వివరిస్తే ఇలా వుంటుంది. ఈ లోకములో వున్నవే హెచ్చుతగ్గులు, సుఖదుఃఖాలు, సిరిసంపదలపై వ్యామోహం, మమతా విరక్తులు, కాపురాలు కపటాలు, కోపములు కోర్కెలు, ఆకలిదప్పులు. వీటినే ద్వంద్వాలంటారు. ఇవన్నీ పురాకృత కర్మమూలంగా వస్తూనే వుంటాయి, పోతూనే వుంటాయి. పంతగాడైన శ్రీహరి భక్తిని పట్టుకోవాలిగాని ఈ ద్వంద్వాలకి తలవొగ్గవచ్చునా అంటున్నారు. ఈ ప్రపంచంలో దేహాలను పొంది, ధనమును సంపాదించి దాచవలెనని కాంక్షించటం జీవులకు సహజం. మనసులలో రోత మమతలపై విరక్తి తొంగి చూస్తూనే వుంటాయి. వీటినుండి విముక్తి కలుగవలెనంటే కమలనయనుడైన శ్రీపతి కరుణ కావాలి. తాపముతో తపించే జీవులకు కాపురములపై కాంక్ష, దైనందిన కాపురములో కపట చిత్తము తగిలివుంటూనే వుంటాయి. కోరికలు, ఆ కోరికలు తీరక కోపములు కలుగుట సహజాతి సహజం. ఇది పోవాలంటే శ్రీపతి కరుణ పొందాలి. అది తప్ప మరో దారిలేదు. ఆకలికి అన్నము భుజించటం జీవులందరికి ద్రిష్టమే (తెలిసినదే). అధికమైన ఆపేక్షకల శ్రీవేంకటేశ్వరుని శరణని, కాకదేరి (తాపము నశించి) సుఖముగా వుండాలి. అంతేమరి.

★ **ఏకట** – అధికమైన ఆపేక్ష ★ **కోవరము** – అధికమైన ఆపేక్ష

సంఖ్య : X/9 పుట: 5 రాగం : **మలహరి**

40 హిత విదె తెలుసుకొమ్మీ
సతతముఁ జాటితిని ॥పల్లవి॥

సేయవోయిజిహ్వా యీ శ్రీహరి నుతియెపుడూ
రోయవోయి నీవు యీరుచులయందలి వేడుకా ॥హిత॥

కోరవోయి మనసా యిఁక గోవిందునిచింతా
చేరకువోయి నీవు యీ చెడుగుఁ గామాదులను ॥హిత॥

విడువకువోయి దేహీ శ్రీవెంకటగిరినాథుని
వుడుగవోయి నీవు యీవులుకుఁ దొల్లిటిచేఁతలు. ॥హిత॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలయ్య చెబుతున్న ఈ చిన్ని సంకీర్తనలో మరువరాని జ్ఞానబోధ జేస్తూ మానవుని జిహ్వ (నాలుక)ను, మనస్సును, ఆత్మను హెచ్చరిస్తున్నారు. శ్రీవేంకటనాథుని విడువవద్దని మందలిస్తున్నారు. ఓరీ! దేహి! నీకు శరీరమునిచ్చి పరమాత్మ ఈసారియైనా ముక్తిని సాధించరా అంటే నీవు పెడదారిబడుతున్నావు. నీవు ఆ భ్రమలకు లోనుగాకుము. నేను చెప్పబోయేదే హితవు (మంచిమాట) తెలుసుకోవోయి. ఇదివరలా నేనెప్పుడు చెప్పే మాట ఇది. ఓ జిహ్వా! నీవు ఇన్ని వేర్వేరు రుచుల యావలోబడి శ్రీహరి నామసంకీర్తన గాలికి వదలివేశావు. ఇంకా నీకు రోతపుట్టుటలేదా? ఓ మనస్సా! నీవు సదా గోవింద నామోచ్ఛరణ సేయుము. అదే కోరుకోవో. నిన్ను భ్రష్టుని చేయటానికి కామ, క్రోధ, మోహ, లోభ, మద, మాత్సర్యాలనే ఆర్గురు శత్రువులను మిత్రుల వేషంలో పంపాడు శ్రీహరి. తస్మాత్ జాగ్రత్త! నీవు వాళ్ళ స్నేహం చేయకుము. ఓయి దేహి! శ్రీవేంకటేశ్వరుని పాదపద్మాలను విడిచిపెట్టకు. నీవు తొలినాటి చేష్టలు, వులుకు వదలిపెట్టు.

★ **ఉలుకు** – భయాందోళన ★ **ఉడుగవొ** – తగ్గించుకో

సంఖ్య : XX/106 పుట: 69 రాగం : **శంకరాభరణం**

41 **ఘనుఁడు దానేకాక కలరా నాకు దిక్కు**
అనరమ్మ చెలులార ఆతనితో మీరు ॥పల్లవి॥

చిత్తము నలసెను చెక్కు చెమరించెను
కొత్తగాఁగఁ దనరాక కోరి కోరి
వత్తియాయ దేహము వానలాయఁ గన్నీళ్లు
తత్తరపుఁబతికేల దయ పుట్టదో ॥ఘనుఁ॥

తాలి మెందో దాఁగెను తలపోఁత రేఁగెను
ఆలకించి తన అడియాసలఁ జిక్కి
తీలుపడె నూరుపులు దిష్టమాయ వెరగులు
యీలాగు నన్ను మన్నించే దిఁక నెన్నఁడో ॥ఘనుఁ॥

పాయముఁ బైకొనెను భావము దాకొనెను
ఆయముతో నన్నుఁగూడి అంటఁగాను
యీయెడ శ్రీవేంకటేశుఁ డింతసేసి నన్నుఁగూడె
పోయినఁ బోనీ కెవ్వరు బోదించరో ॥ఘనుఁ॥ **103**

భావదర్పణము :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో దేవి తన చెలులతో యేమంటున్నదో ఆలకించండి. ఓ చెలులారా! ఘనుడైన నా రమణుడు గాక నాకు వేరొక దిక్కు కలరా? మీరు ఆయనవద్దకెళ్ళి నా మాటగా ఈ పలుకులు వినిపించండమ్మా! అని అంటున్నది. నామానసము అలసిపోయినది. చెక్కులు గప్పిగొన్న చెమటలతో తడిసిపోయినవి. నేడు కొత్తగా అతగాని రాక కోరికోరి నా దేహము వత్తియాయె (వాడిపోయింది) చూడండి. నాకన్నీరు వానవలె కురియుచున్నది. ఇంత తత్తరపాటుగలిగించుచున్న నాపతికి నాపై దయ రాదేలనే? నా తాలిమి (మనోనిబ్బరం) మాయమైనది. ఆతనిపై తలపులు రేగినవి. అతగాని మాటలను దూరంనుండి ఆలకించినందున ఎప్పుడొస్తాడా అని అడియాసజెంది నానిట్టూర్పులు నిస్సత్తువలైనవి. నిశ్చేష్టురాలనైనట్లు దిష్టమాయ (స్పష్టంగా కనబడి పోతున్నది). చెలులారా! నేనేమి చేయగలనే? నా ప్రాయము వివశురాలను చేస్తున్నది. భావము దాగుడు మూతలాడుతున్నది. నాస్వామి నన్ను కూడి నాఆయములను అంటుకోగానే నా వయస్సు, మనస్సు నామాట వింటాయా? ఇంత చేసిన తరువాత నా శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నన్ను కూడినాడు. ఆయనను పోనీయకుండా నాతోనే వుండమని బోధించండే!

★ **తీలుపడె** – నిస్సత్తువనొందింది ★ **ఆయములు** – కళాస్థానములు

సంఖ్య : X/12 పుట: 7 రాగం : **లలిత**

42 **చెప్పే నా మాట విను చిత్తమా**
చిప్పిలు నెండమావుల చెరువులు నున్నవా ॥పల్లవి॥

వెగటైనవిషయాల వేడుకపడకు మవి
జిగురుఁగండెలు సుమ్మీ చిత్తమా
పొగరుమూఁపుఁదనాలఁ బొరలకు మవియెల్ల
తగులు విరిపందెల దారివంటివి ॥చెప్పే॥

బలిమినె యాసలబారిఁ బడకు మవి
చిలుకల వోఁదా లోచిత్తమా
తలఁచిచూచితేనె తప్పులుఁ దారులె
కలలోని రతులయాఁకట వంటివి ॥చెప్పే॥

మేరమీరెకోరికల మిసిమి చూడకు మవి
జీరుకుబండ లోయిచిత్తమా
చేరువనె కాచెటి శ్రీవెంకటనాథుఁ గని
గారవాన బ్రదుకుమీ కల్పవృక్ష మతఁడు. ॥చెప్పే॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలయ్య ఈ కీర్తనలో తన చిత్తాన్ని మందలిస్తున్నారు. కల్పవృక్షమువంటి ఏడుకొండలవానిని ఆశ్రయించు, గౌరవంగా బ్రతుకు అని హెచ్చరిస్తున్నారు. ఓ చిత్తమా! నేను చెప్పే నామాటలు వినుము. ఎండమావుల్లో నిజమైన చెరువులుంటాయా? జిగురు బాగా అంటుకొన్న జొన్నకండెలలో రుచి వుంటుందా? అట్లాగే ఓ చిత్తమా, వెగటై విషయాలకు లోలుడుకావద్దు. చిత్తమా! నీవు పొగరుమోతుతనముతో పొరలవద్దు. పూలపందిళ్ళదారివలె అవి నిన్ను భ్రమింపజేస్తాయి. ఓ మనసా! బలవత్తరమైన ఆశలబారిపడవద్దు. అవి చిలుక పంజరాలవంటివి సుమా! తలచి చూస్తే, తప్పుడు మార్గాలన్నీ కలలో రతిక్రీడవలె నిరుపయోగమైన అనుభవాన్ని గడింపజేస్తాయి. ఓ మనసా! హద్దులేని కోరికలకి లొంగితే పెద్ద జారుడు బండలాగా జారి అధఃపాతాళానికి పోతావు. నీ చేరువనే కాపాడుటకు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వున్నాడు ఆయనను శరణని సుఖంగా వుండు.

★ **జీరుకుబండ** – జారుడు బండ ★ **జిగురు గండెలు** – బంకగావున్న కంకులు

సంఖ్య : XV/5 పుట: 4 రాగం : **గుజ్జరి**

43 బలవంతుఁడవు నీవు పట్టినదే యీడేరును
యిల మీ దాసుఁడ నైతి యిఁకఁబోదు సుమ్మీ ॥పల్లవి॥

స్వామి నాలోని చంచల గుణము లివి
యేమీ మానవు యెంతైనాను
నీ మాయ మహిమో నీకుఁ బరాకైనదో
నా మనసులోఁ గొంత నలుసున్నదో ॥బల॥

దేవా సంచేంద్రియాలు తీదీపులనుఁ బెట్టే
నీవే నా యెదలోను నిండుకుండఁగా
యీవేళఁ దరిగాదో యిది నీ వినోదమో
నా వొల్లి మంద బుద్ధి నయ మియ్యదో ॥బల॥

అప్పా నేఁ దొల్లి అజ్ఞాని నైనదే
తప్పా నేఁడు గావ తగదా నన్ను
చెప్పే నామాట విను శ్రీ వేంకటేశ్వర నీకు
వొప్పినదే యాత్మ వొల్లననరాదు ॥బల॥ **5**

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య చెప్పిన అధ్యాత్మ కీర్తనలో ఆయన స్వామితో యేమంటున్నారో వినండి. ప్రభూ! నీవు బలవంతుడవు. నీవు తలబూనిన యేదైనా నెరవేరుతుంది. ఈ అవనిపై నీ దాసుడనై వర్ధిల్లితిని. ఇక నాకు అసాధ్యమేముంటుంది? అంటున్నారు, నిబ్బరంగా. అయితే నాలోనూ కొన్ని లోపాలున్నాయంటున్నారు. స్వామి! నా గురించి యేమి చెప్పమంటావు? నాలోవున్న చంచల స్వభావమును నేను యెంత ప్రయత్నించినా మానలేకున్నాను. నీ మాయా మహిమవల్ల ఇది జరుగుతున్నదా, లేక నీకు నాపై పరాకైనదా? (నిర్లక్ష్యము కలిగినదా?) లేక నా మనస్సులో కొంత నలుసు వున్నదా (రేణువంత అనుమానమున్నదా?) దేవా! నా పంచేంద్రియములు నన్ను మిక్కిలి బాధించుచున్నవి. నీవు నా యెదలో వున్నా ఈ బాధ తప్పుటలేదు. ఈ వేళ, తరిగాదో (అదను కాదో) లేక నీవు నీ వినోదము కొరకు చోద్యము చూస్తున్నావో? నాబోటి మందబుద్ధికి నీవే నయము చేయాలయ్యా. ఓ అప్పా (తండ్రీ) నేను ఇదివరలో అజ్ఞానినే కాని అది నా తప్పా? దానికోసం నన్ను రక్షించవా? ఇదేమి న్యాయము ప్రభూ? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నేను చెప్పే నామాట వినవయ్యా! నా ఆత్మ నీకు ఒప్పగించబడినది. ఇక దానిని నీవు ఒల్లను అనరాదు ప్రభూ!

★ **తీదీపులపెట్టు** – మిక్కిలి బాధపెట్టు ★ **ఒల్లము** – అంగీకరించము

సంఖ్య : X/53 పుట: 30 రాగం : **సామంతం**

44 తోఁటకూరదొంగలాల తొయ్యలులాల
నాఁటకపు మీమోహము నమ్మ నెట్టువచ్చును ॥పల్లవి॥

పాపపుణ్యపు టోఁదాలపాలుసేసి జీవులను
చూపులనె భ్రమయించె సుద్దులు మీవి
దాపుదండై శ్రీవిభుఁడు తానె కాచెఁగాక
యేపున రిత్తవారి మీ రెంతంత సేయరు ॥తోట॥

కీడు మే లనె వురులఁ గీలించి మనుజులఁ
బాడితోనె యెంచెటిభావము మీది
యీడేరించి నాగురుఁడు యిందిరేశుఁ జూపెఁగాక
యీడనె రుత్తవారి మీ రెంతంతసేయరు ॥తోట॥

చావుఁ బుట్టుగు లనెడి సముద్రాలఁ బడఁదోసి
జీవులను విసిగించేచిత్తము మీకు
శ్రీవెంకటనాథుఁడె చేపట్టి మమ్మేలెఁగాక
వేవేగనఁ బేదలచే వెట్టి యెంతగొనరు. ॥తోట॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలాచార్యులవారు చెప్పిన ఈ చక్కటి కీర్తన నాకర్థమైన విధంగా వివరిస్తున్నాను. తోటకూరదొంగ అంత తేలికగా పట్టుబడడు. కాని, ఒక రోజు దిరొకిపోయి చావుదెబ్బలు తింటాడు. అటువంటి పురుషుల్లారా, స్త్రీల్లారా మీరు చూపించే మోహములన్నీ నాటకములే. మిమ్మల్ని నమ్ముటెట్లు? పాపపుణ్యాలను గాలికి వదలివైచి జీవులను భ్రమపెట్టుటలో ఆరితేరినవారు మీరు. శ్రీవిభుడేమో దిక్కూమొక్కూ అయి కాపాడకబోతే, మేము సొమ్మసిల్లేట్లుగా, మీరెంతెంత చేయరు? ఓ స్త్రీ పురుషులారా కీడు, మేలు అనే వురితాళ్ళను తగిలించి మానవులను వేధించే భావము మీది. ఆరితేరిన మా గురువు గారు శ్రీహరిని మాకు చూపించారు. ఆయనే లేకపోతే మీరు మాకెంతంత అపకారం చేయరు? జీవులను చావు పుట్టుకలనే సముద్రాలలో పడత్రోసేసి విసిగించే చిత్తమా! శ్రీవేంకటేశుడే మమ్మల్ని చేపట్టి కాపాడినాడు. అతివేగంగా పోయి ఇంకెవరితోనన్నా వెట్టి చేయించుకోండి.

★ **కీలించి** – తగిలించి ★ **రు(రి)త్తవారి** – వ్యర్థమైపోయి

సంఖ్య : XV/349 పుట: 235 రాగం: **సాళంగనాట**

45 **ఐనాఁ గాని నే నోపినంత నిన్నుఁ బొగడేను**
వీనుల నీ సంకీర్తన వినవే నారాయణా ॥పల్లవి॥

ముప్పదిమూఁడుగోటులై ముంచిన సురల నోళ్లు
విప్పిన శేషుని రెండువేల జిహ్వాలు
తప్పులేని యనంతవేదంబుల శబ్దములు
వొప్పుగా నిన్ను నుతించ నోపవు నేనెంతా ॥ఐన॥

రమణ నష్టాదశ పురాణములలో వాక్యములు
తిమురుచుండే సనకాదిమునుల యుక్తులు
అమరిన వ్యాస వాల్మికాది కవివుపమలు
నెమకి నిన్ను నుతించనేరవు నే నెంతా ॥ఐన॥

మట్టులేని సప్తకోటిమంత్రముల యర్థములు
అట్టె యాఁబదియారు అక్షరాల గుణీతాలు
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నీ గుణ కథనాలు
జట్టిగా నిన్ను నుతించఁ జాలవు నే నెంతా ॥ఐన॥

భావదర్పణము :

తాళ్ళపాక కవుల కీర్తనలలో పల్లవి యెందుకు క్లిష్టతరముగా వుంటుందో పెదతిరుమలయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తన వింటే అర్థమవుతుంది అని నా అభిప్రాయం. ఐనప్పటికీ నేను నా శక్తికొలది నిన్ను కీర్తిస్తాను స్వామీ! నేను చెప్పే సంకీర్తనలను ఆలకించవయ్యా నారాయణుడా! అని దీని అర్థం. ఏమైనప్పటికి? ఇది తెలియాలంటే కీర్తన వినవలసిందే, మరి. నేనేమన్నా నిన్నునుతిస్తున్న మొట్టమొదటి వాడినా. అనాదిగా ముప్పదిమూడు కోట్లమంది దేవతల నోళ్ళు నిత్యమూ నిన్ను నుతిస్తూనే వున్నాయి. ఆదిశేషుని వేయి శిరసులలోనున్న రెండు వేల నాలుకలూ అదేపని చేస్తున్నాయి. పొరబాటు చెప్పని అగణితమైన వేద శబ్దములు నిన్ను కీర్తిస్తూనే వున్నాయి. కాని వాటికీ ఆ నీ కీర్తన అసాధ్యముగానె వున్నది. ఇక నేనెంతవాడనయ్యా. పదునెనిమిది పురాణాలలోని వాక్యములు నిన్ను అందముగా నుతింపజాలకున్నాయి. తిమురుచుండే (త్వరపడు) ఆగ్రహోదగ్రులైపోయే సనక సనందనాది ఋషులు నిన్ను తగినట్లు కొలువలేకున్నారు. నీ అంశతో జన్మించిన వేదవ్యాసుడూ, ఆదికవియైన వాల్మీకి యెంత ప్రయత్నించినా నిన్ను పూర్తిగా నుతించరైరి. ఇక నేనెంతవాడనయ్యా? ప్రభూ! మంత్రశాస్త్రములో యేడుకోట్ల మంత్రాలున్నాయి. మితిలేని ఆ మంత్రాలేవీ నిన్ను నుతింపజాలకున్నాయి. ఏబది నాలుగు తెలుగు అక్షరాలు, వాటి గుణింతాలూ నిన్ను సాంతం కీర్తించలేకున్నాయి. మా యెదురుగానేవున్న నీ సుగుణ కథలను వర్ణించలేకున్నామయ్యా వేంకటేశ్వరా! ఇక నేనెంతవాడను, స్వామీ?

★ **నెమకి** – యెంత ప్రయత్నించినా ★ **మట్టులేని** – మితిలేని

సంఖ్య : XV/239 పుట: 161 రాగం : **వరాళి**

46 **చతురుఁడ వన్నిటాను జనార్దనా మమ్ము**
సతముగా నేలితివి జనార్దనా ॥పల్లవి॥

సమమోహాలు మనవి జనార్దనా యిట్టె
జమళి నున్నార మిదె జనార్దనా
సమకూడెఁగా లెస్స జనార్దనా నీ
సముక మెవ్వరి కబ్బు జనార్దనా ॥చతు॥

చవులాయె సరసాలు జనార్దనా పెండ్లి
చవికెలో మనకు జనార్దనా
సవరని వాఁడవు జనార్దనా మరి
సవతు లేరు నీకు జనార్దనా ॥చతు॥

సంకె దీరఁ గూడితివి జనార్దనా నీకు
చంక లెత్తి మొక్కేము జనార్దనా
జంకించకు శ్రీవేంకట జనార్దనా
శంకుఁజక్రములచేతి జనార్దనా ॥చతు॥**239**

భావదర్పణము :

జనార్దనుడంటే ప్రళయకాలంలో జనులను పీడించి నిర్మూలించువాడని అర్థం. అప్పటివరకు తానే జనుల రక్షణ వహించనవాడు దుష్టులుగా మారిన తన బిడ్డలనే రూపుమాపుతాడు. పెదతిరుమలయ్య ఈ సరస సంకీర్తనలో నీవు అన్ని విధములా చతురుడవు జనార్దనా అని కీర్తిస్తున్నారు. మమ్మల్నందరినీ యెల్లవేళలా కాపాడినది కూడా నీవే స్వామీ? అంటున్నారు. ఓ జనార్దనా! మన ఇరువురివీ సమానమైన మోహాలు. మాకు నీపై యెంత మోహముందో నీకూ మాపైన అంతే మోమమున్నది. అందుకే మనము జమళి (జంటగా) నున్నారము. జనార్దనా! నీ సముఖము (ప్రత్యక్ష దర్శనము) యెవరికి దొరుకుతుంది జనార్దనా? స్వామి! మన సరసాలు చాలా మధురమైన చవులూరిస్తున్నాయి. చక్కటి చవికె (పందిరి) క్రింద మనకు పెండ్లి అయినదయ్యా జనార్దనా! అయినా నీవు చక్కబరచుటకు సాధ్యంకానివాడవు, స్వామీ? నీకు సవతు (సమానమైనవాడు) లేడయ్యా. నా శంక దూరమౌనట్లు కూడితివయ్యా జనార్దనా! నేను సంకోచిస్తున్నానని నన్ను బెదరించకయ్యా! చతుర్భుజుడవైన నీవు శంఖచక్రములను ధరించినవాడవయ్యా జనార్దనా!

★ **సవరని** – చక్కబరచలేని ★ **జంకించకు** – బెదరించకు

సంఖ్య : X/48 పుట: 27 రాగం : **శుద్ధవసంతం**

47 మేలేమి కీడేమి మించిన నీరూపమె
వాలాయించి తెలిసినవానికి ॥పల్లవి॥

యినుమేమి పసిఁడేమి యెంచిచూచితె
మనసు దెలిసిన నిర్మలునికి
ఘనమేమి కిరుదేమి కలవెల్లా నీ
తనువుగఁ దెలిసిన తత్త్వజ్ఞానికి ॥మేలే॥

పగయేమి చెలిమేమి పలుమారు నిన్ను
పొగడుచునుండెటి పుణ్యునికి
వగపేమి వేడుకేమి వరుసతో నిన్ను
వెగటులేక కొలిచే వివేకికి ॥మేలే॥

చేరువేమి దవ్వేమి శ్రీవెంకటనాథ నిన్ను
కూరిమిఁ గొలిచిన సద్గుణునికి
భారమేమి పాటేమి పరమాత్మా నిన్ను
సారమతిఁ దెలిసిన సర్వజ్ఞునికిని. ॥మేలే॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలయ్య చెబుతున్న చక్కని కీర్తనలో అద్భుత సత్యాన్ని వివరిస్తున్నారు. ప్రభూ! నీ రూపాన్ని తత్త్వాన్ని నిరంతరం తెలిసిన వారికి మేలేమిటి, కీడేమిటి? వారికి సర్వమూ జగన్నాథుడే. పరమాత్మ మనసు తెలుసుకొన్నవానికి ఇనుమేమిటి, బంగారమేమిటి! రెండూ వానికి సమానమే. ప్రతి వస్తువూ విశ్వరూపుడవైన, నీ తనువే అని తెలిసిన తత్త్వజ్ఞానికి గొప్పయేమి, హీనమేమిటి? ఓ దేవదేవా! నిన్ను కీర్తించుటే పనిగా గల పుణ్యాత్మునికి, పగయేమిటి, చెలిమియేమిటి? అతడు భావాతీతుడు కదా! ఏ మనోవైకల్యమూ లేక నిన్నే కొలిచెడి వివేకికి దుఃఖమేమిటి, సంతోషమేమిటి. వాడు జీవన్ముక్తుడు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నిన్ను ప్రేమతో సేవించే సద్గుణునికి నీకు దగ్గరగా వున్నా, దూరంగావున్నా ఒక్కటే; యెందుకంటే నీవు వాడి హృదయంలోనే వున్నావు. ఓ పరమాత్మా! నిన్ను దెలిసిన సర్వజ్ఞునికి శ్రమేమిటి, ఆపదయేమిటి స్వామీ! వాడే సర్వశ్రేష్ఠుడు.

★ **వాలాయించి** – నిరంతరము ★ **కిరు(ఱు)దు** – హీనము

★ **సారమతి** – శ్రేష్ఠుడు ★ **పాటు** – ఆపద

సంఖ్య : X/47 పుట: 27 రాగం : **లలిత**

48 జగదీశ్వరుని లీలాచక్రములోపలనుండి
మగుడ దాసుఁడుగాక మాయ దాఁట వసమా ॥పల్లవి॥

తనువు నాదెయనఁగ తనకు స్వతంత్రమేది
తనువులో తాను హరి(రి?) తనువెకాన
మనసులో యీసుద్ది మరినమ్మితేఁ జాలు
వెనకముందరలకు విచారమేలేదు ॥జగదీ॥

సొమ్ములు నావియనఁగ సోధించఁ దానెవ్వఁడు
సొమ్ములునుఁ దాను హరిసొమ్ములెకాన
సమ్మతి నీతలఁపె సహజమై కలిగితే
నెమ్మదిఁదా నిన్నిటా నిశ్చింతుఁడౌను ॥జగదీ॥

బంటులు నావారనఁగఁ బరికించ నెవ్వఁడు
బంటులునుఁ దా(దా?)ను హరిబంట్లెకాన
నంటున శ్రీవెంకటనాథునిఁ గొలిచితేను
కంటకములెల్లాఁ బాసి ఘనుఁడె తానౌను. ॥జగదీ॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలయ్య వినిపిస్తున్న ఈ కీర్తనలో సర్వ జీవులూ జగదీశ్వరుని లీలాచక్రములో, తిరిగేవారే. ఆయన దాసుడు గాక హరిమాయను దాటుట అసాధ్యము. జీవులకు ఈ తనువు నాది, అనే స్వతంత్ర్యము యెక్కడ వున్నది? తనువులోనున్న హరి తనువే కాని, ఇది జీవుల తనువెలా అవుతుంది? మనస్సులో ఈ విషయం గ్రహించగలిగితే మనకు వెనకజన్మయేది, ముందు రాబోయేదేదనే, విచారమే వుండదు. ఈ నగలు నావి అని యెవడన్నా అంటే దేవుడు నవ్వుకోడా? ఎందుకంటే ఆ నగలూ అవి ధరించిన నరుడూ కూడా హరికి చెందినవే కదా! మరి నరునివెలా అవుతాయి? దీనిని సమ్మతించి ఆ తలపు నిశ్చయం చేసికొంటే అన్నింటిలోను నిశ్చింతగా వుండవచ్చును. ఈ బంట్లు నావారు అనే మనిషికి తానే ఒక హరిబంటనే సత్యము నెందుకు చూడలేదు? మరి ఈ అజ్ఞానం యెలా పోతుంది? శ్రీవేంకటేశ్వరుని కొలిచినచో ఈ ముళ్ళబాట మాయమై ముక్తిపథమెక్కి తానే నరుడు ఘనుడౌతాడు.

★ **మగుడ** – మరల ★ **కంటకములు** – ముళ్ళు

సంఖ్య : XV/346 పుట: 346 రాగం : **మాళవిగౌళ**

49 నీవు చేసినపనులు నీకే చెల్లెఁ గాక
యీవల నింతేసి చేయ నెవ్వరికీఁ జెల్లదు ॥పల్లవి॥

దొడ్డ లేల బ్రహ్మాండము తూఁటవోఁ బొడిచితివి
సడ్డసేయ కొత్తితివి సముద్రమును
అడ్డము లే దంటాను హరువిల్లు విఱిచితివి
వొడ్డారాలే నీ కతలు వొద్దనే వా రెవ్వరు ॥నీవు॥

నీరు చుట్టు చేసితివి నీవే నీ యాజ్ఞ మీఱి
ధారుణి చక్రవాళము దాఁటితివి
ఆరయ లోకములు మూఁ డడుగులు సేసితివి
దూరులే యివెల్లా నీ సుద్దులు చెప్పనేఁటికి ॥నీవు॥

నిక్కిన కులగిరులు నేలమట్టు చేసితివి
పక్కనఁ దెచ్చితి వింద్రుపారిజాతము
గుక్కక శ్రీ వేంకటేశ గొల్లెతలఁ గైకొంటివి
వెక్కసపు నీ వోజలు విచారించవైతివి ॥నీవు॥ **346**

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య ఈ అధ్యాత్మ కీర్తనలో శ్రీహరిని యేమని పొగడుతున్నారో ఆకర్ణించండి. ప్రభూ! నీవు చేసిన పనులు నీకే చెల్లునుగాని వొరులకు అసాధ్యములయ్యా! ఇంతేసి పనులు చేయాలంటే యెవ్వరికీ చెల్లదు (సాధ్యము కాదు) అంటున్నారు. నీవు చేసిన పనులనేమని వర్ణించను? ఒకప్పుడు నీవు ఈ చతుర్దశ భువనాలకు వరుసగా తూటువోవ (రంధ్రము పడునట్లు) పొడిచావు. సముద్రమును సడ్డసేయ (లక్ష్యపెట్టక) వొత్తిడికి గురిచేశావు (రామచంద్రుడు). నాకేమి అడ్డమని శివధనస్సును విరిచినావు. నీ కథలన్నీ నీవు పంతము నిలబెట్టుకొన్నవే. నిన్ను కాదనే వాడెవడు స్వామీ? నీకు అసాధ్యమేమున్నదయ్యా? నీ ఆజ్ఞను నీవే ధిక్కరించి సముద్రపు నీటితో సృష్టినంతా ముంచితివి. ధారుణి చక్రవాళము (అవని యెల్లలు) దాటి పరమాత్మ దర్శనము అర్జునునకు చేయించితివి. త్రివిక్రముడవై మూడడుగులతో సృష్టినంతా కొలిచితివి. సమస్తమును ఆక్రమించెడి యీ నీకథలన్నీ నీ పంతపు దురాక్రమణలే దేవా! వాటిని చెప్పపనియే లేదు, రెక్కలున్నాయని నిక్కిన (విఱ్ఱవీగిన) కులపర్వతముల రెక్కలను విఱిచి నేలమట్టము చేశావు. ఇంద్రుడి ఉద్యానవనములోవున్న పారిజాత వృక్షాన్ని అడ్డులేక ద్వారకలో నీ ఇంటిపెరట్లో పెట్టుకున్నావు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! భర్తలున్న గోపకాంతలకూ కాంతుడవైనావు. దుస్సహమైన నీ చేతలు నీవు విచారించుకోవా తండ్రీ?

★ **ఒడ్డారాలు** – పంతమునిలబెట్టు ★ **క్రుక్కక** – అడ్డులేక

సంఖ్య : X/45 పుట: 26 రాగం : **సాళంగనాట**

50 ఎటులఁబుట్టించితో నీవెరుఁగుదువు
ఘటన నన్నియు నీసంకల్పమే అయ్యా ॥పల్లవి॥

చచ్చేవారిఁ జూచి చావుకు వెరతుఁగాన
రొచ్చుల సంసారముపై రోతుఁగాన
కచ్చుపెట్టి అదియె కాలాఁజేతాఁబెనఁగఁగ
మచ్చికసేయుదుఁగాని మానలేనయ్యా ॥ఎటు॥

బడలేవారిఁజూచి బడల నోపఁగాన
విడువని సంపదపై విసిగేఁగాని
పెడవాయ కదియె పెరుగుచురాఁగాను
బడిఁ దిరుగుదుఁగాని పాయలేనయ్యా ॥ఎటు॥

మునిగేవారిఁ జూచి మునుగ నోడుదుఁగాన
శిలుగుఁగోరికలఁ గోసితిఁగాని
కలిమితో శ్రీవెంకటనాథ నీభక్తి
వెలయఁ గోరుదుఁగాని విడువలేనయ్యా. ॥ఎటు॥

భావదర్పణము :

చినతిరుమలయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో స్వామీ! నన్నెట్లా పుట్టించావయ్యా! ఆ సంగతి నీవెరుగుదువు. కాని నేనెరుగను. జరిగే, యే సంఘటనైనా నీ సంకల్పమువలన మాత్రమే జరుగుతుంది. మా ప్రమేయమేమీ వుండదని అంటున్నారు. నేను చచ్చినవాని శవాన్ని జూచి భయపడతాను. కాని రొచ్చులాంటి సంసారముపై రోతపడను. ఆ సంసారమేమో కాళ్ళూ చేతులతో నాతో పెనుగులాడుతుంది. చివరికి రాజీకిపడి దీనితో మచ్చికగా వుంటాను కానీ ఈ సంసారం వద్దని అనుకోను. ఈ సంసార సాగరాన్ని ఈదలేక వడిలిపోతున్న వారిని చూచి నేనూ వడిలిపోతాను. కాని విడిచి వేయవలసిన సంపద మీద విసుగుపుట్టదు, వ్యామోహం పోదు. సంపద చుట్టూ తిరుగుతూనే వుంటాను కాని దానిని వదలలేనయ్యా! ఓ దేవదేవా! మునిగిపోయేవారిని చూచి నేనూ జాలిలో మునిగిపోతానుకాని చీల్చెడి కోరికలను చీల్చివేయలేను. కలిమిని ప్రసాదించే ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీ భక్తి నా మనస్సులో వెలయవలెనని కోరుకొంటాను కాని అది స్థిరపడుటలేదు. అయినా నీ భక్తిని విడిచివుండలేను.

★ **కచ్చుపెట్టి** – ఆశించి ★ **శి(సి)లుగు** – ఉపద్రవము

సంఖ్య : X/133 పుట: 88 రాగం : **సామంతం**

51 **అందులోనె వున్నవాఁడు ఆదిమూరితి**
అందరాని పదవియైన నందిచ్చు నతఁడు ॥పల్లవి॥

గను లిండ్ల వాకిళ్ళు కావఁ బొయ్యే జీవుఁడా
కని నీ యాత్మ వాకిలి కావరాదా
యెనసి పరులరాజ్య మేలఁబొయ్యే జీవుఁడా
అనిశము నీ మనోరాజ్యము నేలరాదా ॥**అందు**॥

చెలుల రూపము లెల్ల చింతించే జీవుఁడా
చెలఁగి నీ రూప మేదో చింతించ రాదా
కెలన సుఖములు బోగించేటి జీవుఁడా
పొలసి సుజ్ఞానము భోగించరాదా ॥**అందు**॥

చేవ సంసారాన బలిసినయటి జీవుఁడా
భావపుటానందాన బలియరాదా
కోవరపు సంపదల కోరేటి జీవుఁడా
శ్రీ వేంకటేశుని సేవ గోరరాదా ॥**అందు**॥**133**

భావదర్పణము :

పెదతిరుమలయ్య వినిపించిన అధ్యాత్మ కీర్తన నాస్వాదిద్దాము. అందులోనే వున్నవాడు అంటే, పుట్టిన బిడ్డ లేక 'జీవి'లో వున్నదెవరు? ఎవరు వుండటంవల్ల ఆ జీవిలో కదలికలు వస్తున్నాయి? వాడే ఆదిమూర్తియైన పరమాత్మ. వాడికి ఇహంలోఉన్నత పదవులు, పరములో మోక్షము ఇచ్చేది కూడా ఆ పరమాత్మే. ఓ జీవుడా! గొప్పవాళ్ళ ఇండ్లకు కాపలా కాస్తావే, నీ ఆత్మ వాకిలిని కాపలా కాసుకోరాదా? పరులు ఆర్జించిన రాజ్యమును పరిపాలించాలని వుబలాటపడే నీవు నీ మనస్సు అనే అస్తవ్యస్తమైన రాజ్యాన్ని చక్కగా పరిపాలించి, దానిని వుద్ధరించుకొనరాదా? ఓ జీవుడా! యౌవనంనీ దేహానికి రాగానే కామాతురుడవై స్త్రీల రూపాల్ని, అందచందాలన్నిటి గురించి ఆలోచించటం మొదలు పెడతావు. కాని నీ రూపం యెటువంటిది?నీ తత్త్వం యెటువంటిది? అని చింతించవు. సుఖముకోసం వెంపర్లాడుతూ భోగించే జీవుడా, సుజ్ఞానము పొంది ఆ వైభవములో భోగించరాదా? ఓ జీవుడా! మాయామయమై సంసారములో బలిసి ఆనందాభిలాషివైనావు. కాని పరమాత్మ భావనానందములో బలియరాదా? ఓ జీవుడా! వుచ్చువలె బిగించు సంపదలను కోరటం మానవు. దాని బదులు శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవనే నిరంతరము కోరరాదా?

★ **కోవరము** – బిగించుకొనేవుచ్చు ★ **కెలన** – వైపు (కోసం)

సంఖ్య : X/39 పుట: 22 రాగం : **లలిత**

52 **తాళపాకన్నమాచార్య దైవమవు నీవు మాకు**
వేళమె శ్రీహరిఁ గనేవెర వానతిచ్చితివి ॥పల్లవి॥

గురుఁడవు నీవెసుమ్మీ కుమతి నైననాకు
సరవి బ్రహ్మోపదేశము సేసితి
పరమబంధుఁడ వైనా పరికింప నీవెసుమ్మీ
వరుస నేఁ జెడకుండ వహించుకొంటివి ॥**తాళ**॥

తల్లివైన నీవెసుమ్మీ తగిన విషయాలలో
పల్లదానఁ బడకుండా బ్రదికించితి
అల్లుకొని తోడునీడవైనా నీవెసుమ్మీ
చిల్లరమాయలలోనఁ జెడకుండాఁ జేసితి ॥**తాళ**॥

దాతవు నీవెసుమ్మీ తగుశ్రీవెంకటనాథు
నాతలఁపులో నిలిపి నమ్మఁ జేసితి
యేతలఁ జూచినా నాకు నేడుగడయు నీవె
ఆతల నీతల నన్ను నాదుకొని కాచితి. ॥**తాళ**॥

భావదర్పణము :

తనతాతగారైన అన్నమయ్య తమ పాలిట దైవమని కీర్తిస్తున్నారు చినతిరుమలయ్య. సరియైన సమయంలో శ్రీహరిని చూచే దారిచూపి ఆ దారిన బొమ్మని ఆనతిచ్చావు మేము ధన్యులము అంటున్నారు. కుమతినైన నా వంటివానికి గూడ గురువువై ధన్యత కలిగించావు. నాకు వడుగు చేసి ఓ అన్నమాచార్యా! పరమబంధుడవైనావు. నేను చెడిపోకుండా కాపాడినావు. ఓ అన్నమార్యా! నాకు తల్లివికూడా నీవేసుమా! నన్ను దుష్టుడు కాకుండా బ్రతికించావు. నన్ను అల్లుకొని తోడు నీడవై రక్షించనవాడవు నీవే సుమా! నేను చిల్లర మాయలకు గురికాకుండా కాపాడినావు. ఓ అన్నమాచార్యా నా పాలిటి గొప్పదాతవు కూడా నీవే సుమా! నా తలపులోనిలిచి ఆ శ్రీవేంకటనాథుని నమ్మునట్లు చేశావు. ఏవిధముగా జూచినా నాకు ఏడుగురు ఆప్తులు (1. గురువు 2. తల్లి 3. తండ్రి 4. పురుషుడు 5. విద్య 6. దైవము 7. దాత) కూడా నీవే. అప్పుడూ ఇప్పుడూ కూడా నన్ను ఆదుకొని రక్షించినావు.

★ **ఏడుగడ** – ఏడుగురు ఆప్తులు ★ **పల్లదాన** – దౌష్ట్యముతో

హరిమంగళా శాసనము

మంగళా శాసనం

1 శ్రియః కాంతాయ కల్యాణ నిధయే నిధయేర్థినామ్
శ్రీవేంకట నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్

2 లక్ష్మీసవిభ్రమాలోక సుభ్రూవిభ్రమ చక్షుషే
చక్షుషే సర్వలోకానం వేంకటేశాయ మంగళం.

3 శ్రీ వేంకటాద్రి శృంగాగ్ర మంగళాభరణాంఘ్రయే
మంగళానాం నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్

4 సర్వావయవ సౌందర్య సంపదా సర్వచేతసామ్
సదా సమ్మోహనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళమ్

5 నిత్యాయ నిరవద్యాయ సత్యానంద చిదాత్మనే
సర్వాంతరాత్మనే శ్రీమద్వేంకటేశాయ మంగళమ్

6 వైకుంఠ విరక్తాయ స్వామిపుష్కరిణీతటే
రమయా రమమాణాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్

7 శ్రీమత్సుందర జామాతృమునిమానస వాసినే
సర్వలోక నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్

8 మంగళశాసనపరైః మదాచార్యపురోగమైః
సర్వైశ్చపూర్వైః సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్

శ్రీపద్మావతీ సమేత శ్రీశ్రీనివాస పరబ్రహ్మణేనమః

రచయిత:
అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

పిలవండి	:	**అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు**
పుట్టింది	:	**9-6-1945**
చదివింది	:	ఎం.టెక్.
ఉండేది	:	ఫ్లాట్ నెం. 5., ప్లాటు నెం. 61, సిద్దార్థ అపార్ట్‌మెంట్స్, సిద్ధార్థనగర్.
రంధి	:	భగవన్నామ సంకీర్తన
నచ్చింది	:	శాస్త్రీయ సంగీతం
నచ్చంది	:	నక్కజిత్తులు
మెచ్చింది	:	సజ్జన సాంగత్యం
రింగండి	:	00919393021360
చదవండి	:	www.geetadeksha.com
ఇవ్వండి	:	e-mail : geetadeksha@gmail.com